

Domácí násilí a jeho prevence v České republice se zaměřením na Zlínský kraj

Bc. Zuzana Fabíková

Diplomová práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana Fabíková**
Osobní číslo: **H180104**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Domácí násilí a jeho prevence v České republice se zaměřením na Zlínský kraj**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti domácího násilí, rizikového chování a prevence násilí.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BUSKOTTE, Andrea a Marie TOUFAROVÁ, VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.

DALIGAND, Liliane a Véronique BEDIN. Násilí v partnerských vztazích. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0718-4.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016. Praha: profem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: 4. října 2019
Termín odevzdání diplomové práce: 24. dubna 2020

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.5.2020

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těž nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vyrobené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení obyčejného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíáde k větší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je domácí násilí a jeho prevence v České republice se zaměřením na Zlínský kraj. Diplomová práce má teoreticko-empirický charakter. První, teoretická část se podrobně zabývá problematikou domácího násilí a charakterizuje období adolescence. Ve druhé, praktické části, je pak cílem zjistit, jaká je informovanost o problematice domácího násilí u studentů středních škol ve Zlínském kraji. V praktické části byl za účelem naplnění cíle diplomové práce využit kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření.

Klíčová slova: domácí násilí, oběť, agresor, pomoc obětem, prevence, adolescence

ABSTRACT

The topic of the diploma thesis is domestic violence and its prevention in the Czech Republic with a focus on the Zlín region. The diploma thesis has a theoretical-empirical character. The first, theoretical part deals with the issue of domestic violence and characterizes the period of adolescence. In the second, practical part, the aim is to find out what is the awareness of the issue of domestic violence among high school students in the Zlín region. In the practical part, in order to fulfill the main aim of the diploma thesis, quantitative research is used in the form of a questionnaire survey.

Keywords: domestic violence, victim, aggressor, victim assistance, prevention, adolescence

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za jeho odborné vedení a cenné rady, které mi poskytl v průběhu zpracovávání diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za podporu po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	13
1.1 STAV ZKOUMANÉHO TÉMATU V LITERATUŘE	13
1.2 VZTAH SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY A DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	14
1.3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	16
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ	18
2.1 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	19
2.2 FORMY A ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	21
2.3 FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	23
2.4 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ	24
2.5 ÚČASTNÍCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	26
2.6 DŮSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	33
2.7 STALKING.....	35
2.8 PREVENCE A POMOC OSOBÁM OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM	37
3 OBDOBÍ ADOLESCENCE	42
3.1 TĚLESNÝ VÝVOJ	43
3.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	44
3.3 EMOČNÍ VÝVOJ A SOCIALIZACE	44
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	47
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	47
4.2 CÍLE VÝZKUMU	48
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	48
4.4 METODA SBĚRU DAT	48
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	49
5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	50
5.1 MÍRA INFORMOVANOSTI.....	52
5.2 OSOBNÍ ZKUŠENOST STUDENTŮ S DOMÁCÍM NÁSILÍM.....	56
5.3 ŠKOLA A INFORMOVANOST.....	58
5.4 MOŽNOSTI POMOCI A ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE DOMÁCÍM NÁSILÍM.....	60
6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUZE	64
6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	65
ZÁVĚR	67
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	74
SEZNAM OBRÁZKŮ	75
SEZNAM GRAFŮ	76

SEZNAM TABULEK.....	77
SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Tématem diplomové práce je domácí násilí a jeho prevence v České republice se zaměřením na Zlínský kraj. Domácí násilí je stinnou stránkou společnosti, a proto je důležité, aby byla společnost o této problematice dostatečně informována. Zabýváme se tímto tématem mimo jiné také, protože považujeme za důležité prozkoumat informovanost o této problematice u žáků středních škol, neboť si myslíme, že již v mladém věku by jedinci měli mít povědomí o problematice domácího násilí. Výzkum jsme realizovali na středních školách ve Zlínském kraji. K výběru středních škol do našeho výzkumu jsme zvolili prostý náhodný výběr.

Cílem diplomové práce je zjistit, jak je současná mládež informovaná o problematice domácího násilí. Dále nás také bude zajímat, zda mají adolescenti s násilím osobní zkušenost, jak se škola podílí na informovanosti o domácím násilí a jaká je obeznámenost studentů o možnostech pomoci a organizacích zabývajících se domácím násilím. Diplomová práce je členěna na dvě části, na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se nejprve zabýváme teoretickými východisky, následně se snažíme definovat pojem domácí násilí, popsat jeho příčiny, formy, fáze a mýty s ním spojené. Dále věnujeme pozornost účastníkům domácího násilí, jeho důsledkům a zaměřujeme se i na prevenci a pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Krátce je ve druhé kapitole zahrnuta také problematika stalkingu. Ve třetí čili poslední kapitole teoretické části se věnujeme adolescentům, neboť respondenti našeho výzkumu jsou studenti středních škol, tudíž spadají do tohoto vývojového stádia.

V praktické části jsme aplikovali kvantitativní výzkum, který jsme realizovali formou dotazníkového šetření s cílem zodpovědět hlavní výzkumnou otázku. Dotazník se skládá z dvaceti otázek a je členěn na čtyři hlavní okruhy. Mimo otázky, které se týkají jednotlivých okruhů jsou na začátku dotazníku zařazeny otázky, které se snaží získat základní identifikační údaje o respondentech. První okruh otázek je zaměřen na míru informovanosti o problematice domácího násilí a jeho projevech u studentů středních škol. Otázky ve druhém okruhu se zabývají osobní zkušeností studentů s domácím násilím a okruh třetí se věnuje informovaností ze strany školy o této problematice. V posledním okruhu se snažíme od respondentů zjistit, zda mají povědomí o možnostech pomoci a organizacích zabývajících se domácím násilím. Cílem praktické části je zjistit míru informovanosti současné mládeže o domácím násilí.

Výsledky naší diplomové práce budou sloužit středním, ale i základním školám a také organizacím, které pomáhají v boji proti domácímu násilí. Díky získaným výsledkům bude

možné zjistit, zda jsou studenti dostatečně informováni o problematice domácího násilí. Jestliže výsledkem bude zjištění, že míra informovanosti mládeže je nízká, bude doporučeno posílit přednášky a besedy na školách nebo zvýšit kampaně organizací, zaměřené na problematiku domácího násilí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V následující kapitole představujeme některé publikace, ze kterých jsme čerpali v teoretické části naší práce. Dále se zabýváme vztahem sociální pedagogiky a domácího násilí. V poslední části kapitoly definujeme vybrané pojmy.

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře

Stěžejní literaturou v naší diplomové práci je kniha **Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence** od autora Mgr. Ševčíka, autorky PhDr. et Mgr. Špatenkové, Ph.D. a kolektivu autorů (2011). Tato publikaci podává komplexní přehled o tématu domácího násilí. Kniha je členěna do šesti hlavních kapitol. V těchto kapitolách se můžeme dozvědět o rodině jako místu bezpečí i násilí, o domácím násilí, o násilných osobách, o ohrožených osobách a také o tom jaké jsou možnosti pomoci osobám ohroženým domácím násilím, poslední kapitola nese název „závěr“ a obsahuje celkové shrnutí publikace. Zajímavé v publikaci je, že autoři odborný text prokládají příklady z praxe, což pomáhá čtenáři lépe pochopit danou problematiku.

Další zásadní publikací je pro nás také kniha **Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016** od autorek JUDr. Voňkové, CSc. a JUDr. Ing. Spoustové, Ph.D. (2016). Autorky v knize podrobně popisují problematiku domácího násilí. Dílo je členěno do třech hlavních kapitol, první kapitola se zabývá teoretickými východisky, druhá ochranou před domácím a genderově podmíněným násilím v českém právu a poslední kapitola uvádí statistické údaje o domácím násilí, možnosti a meze v prevenci domácího násilí. Na závěr této kapitoly je uvedeno shrnutí a navrhovaná doporučení.

Publikace **Z pekla ven: žena v domácím násilí** od německé psychologičky Buskotte (2008), kterou přeložila Monika Burger a pro české čtenáře upravila Lucie Vaníčková Horníková obsahuje ucelené informace o problematice násilí. Pro naši diplomovou práci je stěžejní první kapitola, ze které jsme čerpali fakta o stalkingu. Krom teoretických kapitol dílo obsahuje i mnoho příkladů z praxe.

Kniha **Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia** od autora Prof. JUDr. Petera Poláka, Ph.D. a kolektivu autorů (2018) podrobně mapuje problematiku domácího násilí. První část knihy důkladně popisuje projevy domácího násilí a druhá část se zabývá prevencí násilí a pomocí obětem domácího násilí.

Forenzní psychologie od autorky doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc. (2013) je členěna do pěti hlavních kapitol. Ve vstupní kapitole nalezneme informace o forenzní psychologii a její historii, dále se autorka zabývá psychologií pachatelů a obětí. Pro naši práci je důležitá čtvrtá kapitola, jenž se zabývá psychologickými aspekty vybraných deliktů, konkrétně nás zajímalo domácí násilí. Poslední kapitola pojednává o využití psychologie při vyšetřování trestných činů.

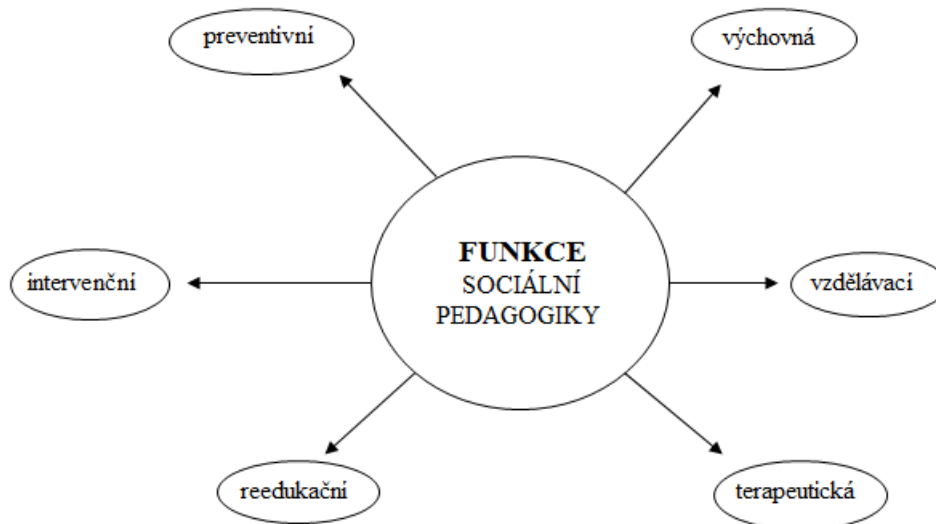
V knize **Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky** od autorky Mgr. Dagmar Úlehlové a kolektivu autorů (2009) nalezneme detailní přehled o domácím násilí. Publikace je členěna do čtyř hlavních kapitol. První kapitola nese název „Domácí násilí, pachatel, osoba ohrožená“, druhá kapitola pojednává o možnostech pomoci ohroženým osobám, třetí se věnuje problematice domácího násilí z pohledu zdravotnické péče, a poslední čili pátá kapitola, zkoumá legislativu a přístup k řešení domácího násilí.

Další publikace, která je pro naši diplomovou práci důležitá, je publikace **Vývojová psychologie: dětství a dospívání** od autorky Prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerové, CSc. (2012). Kniha je rozdělena do tří hlavních částí. První část se zabývá obecným úvodem, druhá dětstvím a třetí dospíváním. Pro naši diplomovou práci je však stěžejní část třetí, která se zabývá charakteristikou období dospívání – adolescencí.

1.2 Vztah sociální pedagogiky a domácího násilí

Sociální pedagogika je věda, která se zabývá vztahy mezi jedincem a sociálním prostředím ve výchově a vzdělávání. Její snahou je komplexní pochopení člověka a jeho socializace. Socializace je proces, který jedince začleňuje do společnosti. Sociální pedagogiku lze chápat v užším a širším pojetí. V širším pojetí se sociální pedagogika zaměřuje na život člověka ve společnosti, jeho socializaci a resocializaci a také se zabývá vlivem prostředí ve výchově. V užším pojetí je pokládána za aplikovanou disciplínu, která má za cíl pomoci rizikovým a sociálně znevýhodněným osobám či skupinám. Sociální pedagogika v tomto pojetí plní následující funkce, viz obrázek č. 1 (Šafránková, 2019, s. 255 - 259).

Obrázek 1: Funkce sociální pedagogiky

(Zdroj: Šafránková, 2019, s. 259)

Procházka (2012, s. 11) ve své knize uvádí, že sociální pedagogika stojí na dvou základech. Jedním je tradiční filozofické myšlení, které se zabývá vztahem společnosti a člověka. Druhým z nich je tradice sociální práce, starost o druhé, solidarita a příklady péče.

V současném pojetí je charakter sociální pedagogiky vysoce integrující a transdisciplinární. Sociální pedagogika shromažďuje a dále rozvíjí znalosti z pedagogiky a ostatních společenských a vědních disciplín. Velmi blízko má zejména k sociologii, ale i k psychologii, antropologii, teologii, politologii, medicíně, ekonomii, filozofii a právu (Kraus, 2014, s. 52 - 53).

Bakošová (2008, s. 58) uvádí, že sociální pedagogika jako životní pomoc, je pozitivní pedagogika, která má za cíl poskytovat pomoc dětem, mládeži a dospělým jedincům v různých typech prostředí, hledáním optimálních forem pomoci a kompenzováním nedostatků. Jejím cílem je přeměna osob a společnosti prostřednictvím výchovy.

Kraus a Poláčková (2001, s. 12) preferují širší pojetí sociální pedagogiky, které se snaží pomoci celé populaci v různých životních situacích a nezaměřuje se pouze na sociálně - patologické skupiny.

Sociální patologie je označení pro všechny nenormální nebo všeobecně nežádoucí společenské jevy. Jsou sem zahrnovány všechny sankcionované formy a podoby deviantního chování a studium příčin jejich vzniku. Stanovení, co je patologické, se odvíjí od pojetí normality akceptované danou společností (Vykopalová, 2001, s. 9).

1.3 Vymezení základních pojmů

Adolescence

Slovo adolescence je odvozeno z latinského slovesa *adolescere* (dospívat), v české terminologii je adolescence uváděná jako mládí. Věkově je vymezena většinou od 15 do 20 let. Začátek adolescence je spojován s pohlavní zralostí a v jejím průběhu většinou dochází k ukončení tělesného růstu. Na konci této etapy biologická kritéria nemají takovou váhu, jako kritéria psychologická, sociologická či pedagogická (Macek, 2003, s. 9).

Vágnerová (2012, s. 367) označuje adolescenci jako období dospívání a vymezuje jej od 10 do 20 let. V této etapě dochází k celkové změně osobnosti v oblasti psychické, sociální i somatické. Jde o období, kdy má člověk zvládnout vlastní proměnu.

Kolář a kol. (2012, s. 11 – 12) uvádějí, že adolescence je období mezi pubertou a ranou dospělostí. V průběhu této etapy dochází k významným změnám v osobnosti jedince zejména v oblasti psychické, somatické a sociální. Jedinec se začíná orientovat na svou budoucnost.

Agrese

*„Agrese (z latinského *aggressio* = výpad, útok): Jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit“ (Martínek, 2015, s. 23).*

Domácí násilí

Kotková a kol. (2014, s. 14) uvádí, že za „domácí násilí je tedy možné považovat fyzické, psychické, sexuální či ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami žijícími společně v jedné domácnosti. Dochází k němu opakovaně a dlouhodobě, zpravidla v soukromí, tedy „za zavřenými dveřmi“, mimo kontrolu společnosti“.

V publikaci Marvánové – Vargové, Pokorné a Toufarové (2008, s. 9) můžeme domácí násilí dělit na: násilí partnerské a mezigenerační. Za partnerské násilí považujeme násilné chování

uvnitř partnerského vztahu. Mezigeneračním násilím rozumíme násilí, které směřuje od dětí k rodičům či naopak.

Prevence

Voňková a Spoustová (2016, s. 209) prevenci definují jako soubor různých aktivit, zejména nesankčního charakteru, které tvoří státní, veřejné i soukromé instituce i jednotliví občané. Díky těmto aktivitám má docházet ke zmírňování a neutralizaci kriminogenních faktorů.

Stalking

Stalking představuje jednu z podob násilí, která byla dlouhou dobu opomíjena. Hlavním znakem je obsesivní fixace, buď známého, nebo neznámého pachatele na určitého jedince, kterého systematicky a úporně obtěžuje svou nechtěnou a nevyžádanou pozorností. Pachatel svou oběť pronásleduje dopisy, SMS zprávami, telefonicky nebo vtíráním se do její blízkosti. Pachatel je motivován buď láskou, nebo zlobou k oběti (Čírtková, 2013, s. 212).

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Abychom porozuměli problematice domácího násilí, je důležité si vymezit a vysvětlit pojem domácí násilí.

Domácí násilí je stinnou stránkou společnosti. Za pojmem domácí násilí se ukrývá dlouhodobé, opakované a narůstající fyzické či psychické týrání osob, které žijí ve společné domácnosti. Jedná se o násilí mezi životními partnery, dospělými členy rodiny a také o nevhodné zacházení s dětmi či seniory (Voňková a Spoustová, 2016, s. 11). Týrání většinou začíná mírnými a nenápadnými projevy, proto je oběť mnohdy schopna jej tolerovat i několik let (Vodáčková a kol., 2002, s. 476).

Terminologie v oblasti domácího násilí je nejednotná, záleží na konkrétním autorovi, jak daný pojem definuje. Voňková a Huňková (2004, s. 11) definují domácí násilí následovně: *„Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním nebo psychickém zdraví. Jde o agresi jedné osoby proti druhé (nebo jejich většímu počtu), jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít“*.

Další definici nalezneme v publikaci Čírtkové (2013, s. 233): *„Definice domácího násilí prochází vývojem. V původním úzkém pojetí označovala skutečně partnerské násilí. V poslední době se však pojem používá i pro transgenerační týrání (např. dospělé děti týrají fyzicky, psychicky, ekonomicky či sociálně seniory). Domácí násilí se tak stává synonymem pojmu „násilí v rodině“*.

Obecně lze říct, že domácí násilí je chování, které v široké rodině nebo párovém soužití, vyvolává strach jedné osoby z druhé. Domácí násilí se objevuje v podobě fyzického, psychického, nebo sexuálního násilí a také v podobě ekonomického a sociálního násilí. Násilí uvnitř rodin je velice časté a bývá pácháno na dětech, starých osobách, ženách nebo mužích. Násilné chování tedy může vycházet od kohokoliv a směřovat ke komukoliv. Z výsledků průzkumů z celého světa však můžeme zjistit, že uvnitř rodin nejčastěji páchají násilí rodiče na dětech a muži na ženách (Voňková a Spoustová, 2016, s. 19 – 20).

Charakteristické pro domácí násilí je, že:

- pachatelé a oběti násilí jsou k sobě sociálně, ekonomicky nebo citově vázáni;
- často sdílí intimitu rodiny a z velké části to bývají právě rodiče nezletilých dětí;
- role osoby násilné a osoby ohrožené je neměnná;

- dochází k nárůstu násilí co do frekvence a intenzity (Voňková a Spoustová, 2016, s. 20).

2.1 Příčiny domácího násilí

Sociální prostředí, ve kterém násilná osoba vyrůstala, patří k nejpravděpodobnějším příčinám násilného chování. Některé násilné osoby byly samy v dětství týrané, zneužívané, zažívaly citovou deprivaci nebo vyrůstaly v rodině, ve které bylo domácí násilí praktikováno. Mezi další příčiny násilí můžeme zařadit poruchy osobnosti pachatele, duševní poruchy. Důležitá je také povaha pachatele, jeho reakce na problémy a celkové zvládnání stresových situací. Specifickou příčinou domácího násilí je chování pod vlivem drog, alkoholu nebo jiných návykových látek (Čech, 2011, s. 27).

Existuje mnoho teorií, které se snaží vysvětlit příčiny domácího násilí. První pokusy, které se snažily vysvětlit příčiny domácího násilí, byly založeny na jednofaktorových teoriích (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 32). V publikaci Čírtkové (2004, s. 244) nalezneme následující dělení jednofaktorových teorií:

- biologicko – genetické teorie domácího násilí,
- sociologické teorie domácího násilí,
- psychologické teorie domácího násilí.

Biologicko - genetické teorie se nevyužívaly dlouhou dobu, protože nebraly v potaz situace a okolnosti, za kterých domácí násilí probíhá, ale pouze její predispozice k agresivnímu chování (Úlehlová a kol., 2009, s. 17). **Sociologické teorie** považují za pachatele domácího násilí muže, proto se prolínají a úzce souvisí s feministickými přístupy. Pachatel zjišťuje, že pomocí agresivního chování a uplatňování moci nad partnerkou, dosahuje svého cíle. Jelikož je násilí v některých společnostech přehlíženo, dochází k tomu, že se navyšuje i počet rodin trpících násilím (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 34). **Psychologické teorie** se dle Čírtkové (2004, s. 244) zaměřují a hledají příčiny domácího násilí v povahových zvláštěnostech agresora a také v poruše jeho osobnosti.

Čírtková (2004, s. 245) také uvádí nejznámější multifaktorovou koncepci, kterou je kauzální model D. G. Duttona, zabývající se následujícími čtyřmi strukturálními rovinami zdrojů a příčin domácího násilí:

- makrosystémové příčiny,
- exosystémové příčiny,

- mikrosystémové příčiny,
- ontogenetické příčiny.

Čírtková (2004, s. 246) uvádí, že **makrosystémové příčiny** domácího násilí pramení z nadvlády a dominanci mužů ve společnosti. Patriarchální smyšlení vychází ze dvou rovin, a to z pevně zakořeněné víry, že společnost musí být hierarchicky uspořádaná, a že vůdčí role v hierarchické společnosti patří muži. **Exosystém** se týká formálních a neformálních sociálních struktur, se kterými přichází jedinec ve svém životě do kontaktu a které jej ovlivňují (Kotková a kol., 2014, s. 20). Nízká úroveň vzdělání, nezaměstnanost, ale i nedostatečné množství financí, jsou příklady konkrétních problémů, které vedou k rozvoji násilí v rodině. Exosystém je prostředí, ve kterém se daný jedinec nachází a vytváří buď spouštěče, nebo nárazníky domácího násilí (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 37). **Mikrosystémové příčiny** hovoří o samotné rodině a rizicích, které s sebou rodinné soužití nese. Za rizikové faktory považujeme privátnost rodiny, odlišné zájmy členů domácnosti, jejich předepsané role a v neposlední řadě vzájemnou znalost partnerů. Partneri velmi dobře znají svá citlivá místa a ví, jak se vzájemně utěšit či zranit (Úlehlová a kol., 2009, s. 18). **Ontogenetické příčiny** násilí hledáme v individuální charakteristice agresora a oběti a jejich vzájemném soužití (Úlehlová a kol., 2009, s. 18). Většinou zde postrádáme empatii, emoční regulaci, schopnost řešit problémy nebo psychopatologické projevy jedince (Kotková a kol., 2014, s. 21).

Bednářová in Úlehlová a kol. (2009, s. 16) uvádí, že vznik domácího násilí je podmíněn mnoha okolnostmi, nelze tedy určit jednu konkrétní příčinu, pokaždé se jedná o soubor více vlivů:

- Společnost – tolerantní nebo lhostejný postoj společnosti k domácímu násilí, patriarchální pohled na rodinu;
- Rodinná výchova – ztotožnění se s agresivními vzory chování, transgenerační přenos násilných vzorců chování;
- Osobnostní charakteristiky násilníka – závislost na návykových látkách, vysoká agresivita, anomální osobnost, psychiatrické onemocnění, psychické problémy;
- Sociální situace vyvolávající stres – finanční potíže, ztráta zaměstnání, sociální izolace.

Obecně se má za to, že k domácímu násilí vede nespokojenost ve vztahu, konfliktní životní styl, urážky vedoucí ke snižování sebeúcty a nevyrovnané mocenské rozložení sil (Voňková a Spoustová, 2016, s. 35).

2.2 Formy a znaky domácího násilí

Veškeré formy domácího násilí mají totožný cíl, a to získat moc a kontrolu nad druhou osobou. Násilné osoby k dosažení cíle využívají několik postupů, které mohou mít podobu zastrašování, izolování, obviňování, ponižování a také fyzického napadání (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 47).

Fyzické násilí

Násilná osoba využívá fyzickou sílu, aby poškodila nebo zastrašila jinou osobu. Fyzické násilí se projevuje například fackováním, zatlačováním do kouta, škrcením, vytrháváním vlasů, udeřením pěstí, kopáním, kousáním (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 47 – 48). Násilná osoba nemusí využívat fyzickou sílu jen proti osobě týrané či osobě jí blízké, ale také proti jejímu zvířeti. Po fyzickém napadení mnohdy zůstávají zjevné stopy, proto je tento druh násilí poměrně lehce dokazatelný (Kotková a kol., 2014, s. 16).

Psychické násilí

Psychické násilí bývá označeno také jako násilí psychologické, citové či emocionální (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 49). Mezi hlavní projevy psychického násilí můžeme zahrnout ponižování, urážení, zastrašování, vyhrožování, hrubé nadávání, zesměšňování. Ohrožená osoba si zpočátku nemusí uvědomovat, že se stala obětí psychického násilí, protože např. mocenská opatření, která souvisí s žárlivostí, si oběť vysvětluje jako velkou lásku (Čech, 2011, s. 8). Jelikož psychické násilí nezanechává na oběti žádné viditelné stopy (jako jsou např. zlomeniny, popáleniny, odřeniny, podlitiny, modřiny), je jeho přítomnost těžko dokazatelná (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 49).

Psychické násilí Ševčík, Špatenková a kol. (2011, s. 49) rozdělují na:

- verbální – jedná se o obviňování, slovní napadání, ponižování, urážení, ocerňování, citové vydírání, vyhrožování, zesměšňování;
- neverbální – úmyslné ničení věcí, které jsou pro oběť důležité či oblíbené.

Sexuální násilí

Za sexuální násilí lze považovat sexuální napadání, znásilnění, nucení k sledování pornografie či vynucování sexuálních praktik. Rozpoznat a dokázat sexuální násilí nebývá vždy jednoduché, neboť ve většině případů probíhá v intimním prostředí a nezanechává viditelné stopy (Čech, 2011, s. 10).

Ekonomické násilí

Oběti ekonomického násilí nemají možnost disponovat s finančními prostředky, tím dochází k absolutní ztrátě kontroly nad finanční situací rodiny (Voňková a Huňková, 2004, s. 20). V mnohých případech pachatel odmítá financovat potravu, platit bydlení, a dokonce zakazuje oběti docházet do zaměstnání (Čech, 2011, s. 9).

Sociální násilí

Cílem pachatele je izolovat oběť od rodiny, přátel a širší společnosti. U oběti začne vznikat závislost na násilné osobě. Ta nad ní postupně získá absolutní moc. U nezletilých dětí, se může jednat o zakazování styku s druhým rodičem (Voňková a Spoustová, 2016, s. 27).

Domácí násilí probíhá mezi jedinci, kteří sdílejí anebo sdíleli řadu společných položek (např. soukromí, děti, finance, bydliště, okruh známých apod.). Níže jsou vyjmenovány typické znaky domácího násilí (Čírtková, 2013, s. 232).

1. **Historie domácího násilí** – Z jednoho násilného útoku nemůžeme určit, zda se jedná o domácí násilí (Buskotte, 2008, s. 39). Domácí násilí je dlouhodobá a neustále se opakující činnost. Nejedná se jen o jednu násilnou situaci. Zpočátku jde především o verbální útoky, později se násilí stupňuje (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 39).
2. **Stupňování násilí** – Domácí násilí začíná zpočátku verbálními útoky, které postupně nabírají na své intenzitě a přechází v útoky fyzické (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 39). Fyzické útoky jsou pro oběť velmi nebezpečné a mohou na ni zanechat celoživotní stopy. V horších případech mohou ohrozit život oběti (Čech, 2011, s. 11).
3. **Násilí mezi blízkými osobami** – Čech (2011, s. 10) uvádí, že se domácí násilí nejčastěji vyskytuje u jedinců, kteří jsou v příbuzenském vztahu, nebo jsou spolu úzce propojeni. Například dětmi, společnými přáteli, společným majetkem či účtem. Buskotte (2008, s. 39) dodává, že role oběti a role násilné osoby je jasně daná a neměnná.

4. **Společné obydlí, společná domácnost** – Domácí násilí probíhá v soukromí, jinak řečeno za dveřmi domu či bytu. Z tohoto důvodu bývá nenápadné, a proto taky těžko odhalitelné. Avšak nemusí tomu tak vždy být. Pokud násilí probíhá mezi blízkými osobami opakovaně, může později dojít ke konfliktu i na rodinné oslavě, před domem apod. (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 41).

2.3 Fáze domácího násilí

U domácího násilí je typické, že se pohybuje ve spirále. Po takzvaném období klidu opět začne tlak a napětí stoupat a situace vyvrcholí násilným útokem, poté se snaží násilná osoba o usmíření. Díky této „spirále“ je pro oběti násilí těžké se od násilné osoby odpoutat, protože oběť má tendenci násilné období „nevidět“ (Voňková a Spoustová, 2016, s. 20).

Kotková a kol. (2014, s. 17) uvádí, že první projevy domácího násilí bývají často nenápadné, proto je mnohdy náročné zjistit, kdy se násilí v partnerském vztahu poprvé objevilo.

Násilné projevy se v každém vztahu či rodině liší. Existují však společné fáze násilí, na kterých se shodla většina obětí domácího násilí, a které se v násilném vztahu stále opakují (Úlehlová a kol. 2009, s. 19).

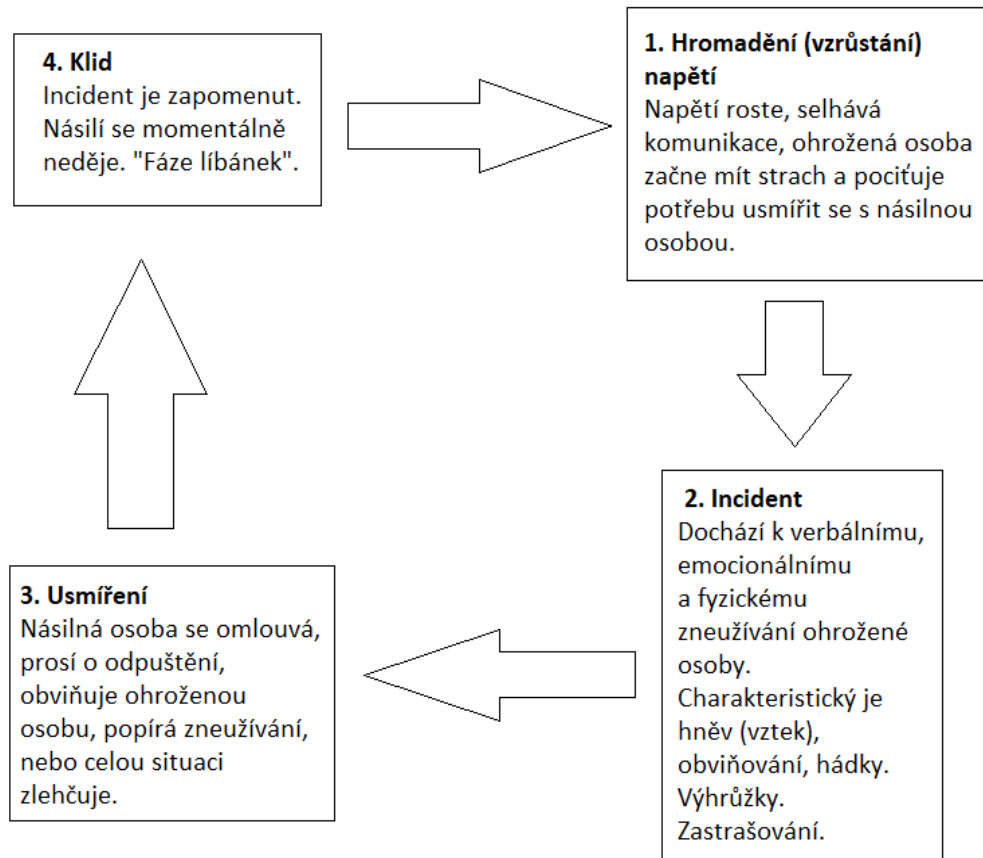
Buskotte (2008, s. 64 – 65) uvádí následující tři cykly čili fáze násilí:

- 1. fáze: stupňování napětí,
- 2. fáze: exploze,
- 3. fáze: líbánky.

V **první fázi** začíná domácí násilí nenápadnými projevy. Zpočátku jde o slovní urážky, nadávky, zesměšňování a postupně se slovní napadání mění ve vytrvalé ponižování. Psychické týrání později přeroste v týrání fyzické. Násilné projevy se nejen opakují, ale i stále stupňují (Čech, 2011, s. 13 – 14). Ve **druhé fázi** ztrácí násilná osoba kontrolu nad svým chováním a začíná docházet k fyzickým konfliktům nebo k psychickému teroru. Ohrožená osoba je ochromena strachem, je bezmocná a často se nedokáže bránit (Kotková a kol., 2014, s. 18 – 19). Oběť mnohdy skončí s modřinami, popáleninami, zlomeninami a v některých případech je dokonce nutné ošetření v nemocnici (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 54). Ve **třetí fázi** se pachatel za své činy omlouvá a oběti slibuje, že se násilné konflikty dále nebudou opakovat. Oběť většinou násilníkovi odpouští, tím se celý cyklus uzavírá, aby se mohl znovu opakovat (Úlehlová a kol., 2009, s. 19).

Ševčík, Špatenková a kol. (2011, s. 52 – 55) definují i **čtvrtou fázi** domácího násilí, a to fázi klidu. V průběhu této fáze ve vztahu nedochází k žádným incidentům a oběť doufá, že násilí pominulo. Problémy však stále trvají a hromadí se, poté opět nastává fáze první.

Obrázek 2: Čtyři fáze cyklu násilí

(Zdroj: Walker, 1979 in Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 53)

Jedná se o tzv. „koloběh“ násilí. Násilí se v partnerském vztahu nevyskytuje jako výjimečný akt, ale jde o dlouhodobé násilné chování, které se s každým incidentem stupňuje. Období násilných konfliktů je střídáno s obdobím klidu (Marvánová – Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008, s. 36 - 37).

2.4 Mýty o domácím násilí

Za důležité považujeme zmínit také mýty o domácím násilí. „*Mýty a předsudky zkreslují naše vnímání. Nejsme schopni vnímat objektivní realitu, nýbrž vidíme pouze to, co vidět chceme. A to je pravděpodobně důvod, proč předsudky o násilí, jeho pachatelích a obětech stále tak odolně přežívají*“ (Buskotte, 2008, s. 28).

Na webových stránkách občanského sdružení ROSA je uvedeno několik mýtů o domácím násilí. Následně si jednotlivé mýty blíže popíšeme.

Domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev

Domácí násilí nezávisí na vzdělání nebo ekonomické situaci oběti či pachatele. Může se vyskytnout ve všech společenských skupinách.

Ženy mají násilí ve vztahu rády

Žádná žena netouží po vztahu, ve kterém je bita, ponižována, zesměšňována a psychicky deptána.

Situace asi není tak strašná, jinak by partnerka od násilníka odešla

Je mnoho důvodů, proč ženy od násilného partnera neodcházejí, např. snaží se kvůli dětem udržet úplnou rodinu, citový vztah k partnerovi stále trvá, omlouvají partnerovo jednání a chyby hledají zejména v sobě. Mezi další důvody můžeme zařadit strach z fyzického napadení, vydírání z partnerovy strany, pocit beznaděje, ekonomická závislost a další. Navíc samotný odchod domácí násilí nevyřeší, pachatelé se mnohdy násilí dopouští i dále, jejich snahou je totiž získat ztracenou kontrolu nad obětí.

Oběť a pachatele domácího násilí lze snadno rozpoznat

Domácí násilí může být po dlouhé časové období skryto za zdmi bytu či domu, a to i před blízkými příbuznými oběti. Oběť se totiž za násilí stydí nebo má strach z reakce pachatele, z tohoto důvodu svá zranění skrývá, eventuálně je objasňuje jinými příčinami. Naopak násilné partnery okolí vnímá jako milé, příjemné a sympatické jedince, kteří se ke své partnerce a dětem chovají slušně.

Domácí násilí není běžné, týká se jen několika málo rodin

Dle reprezentativního výzkumu realizovaného v roce 2003 v České republice Sociologickým ústavem AV ČR a Filozofické fakulty UK zažije některou z forem domácího násilí během svého života 38 % žen.

Za domácí násilí si mohou ženy samy, muže totiž provokují

Mnozí pachatelé nejsou ochotni přijmout zodpovědnost za násilné jednání, proto z něj obviňují oběť. „Vyprovokování“ k násilí je častá výmluva násilných partnerů, podle kterých může být důvodem k násilí vše, co není dle jejich představ. Násilní partneři páchají násilí, protože mají pocit, že si to mohou dovolit, a také chtějí získat nad partnerkou absolutní

kontrolu a moc. Za násilné chování nese vždy zodpovědnost ten, kdo se ho dopustil. Pouze on sám rozhoduje o svém chování, i o tom, zda bude využívat násilí či nikoliv. Domácí násilí není nezvládnutý konflikt, ale jedná se o chování, které vede k získání moci a kontroly nad partnerkou (popř. partnerem) a jejím udržením.

Domácí násilí jsou spíš hádky, tzv. „italská manželství“

Domácí násilí probíhá záměrně a opakovaně. Je nutné odlišit běžný partnerský či manželský konflikt, při kterém jedinci zaujímají stejné pozice a domácí násilí, kdy na jedné straně stojí oběť a na druhé násilník. Navíc domácí násilí není pouze hádka, krom psychického násilí (například ponižování, vyhrožování) mnohdy dochází k fyzickému týrání, které končí vážným poraněním oběti či dokonce smrtí.

Příčinou domácího násilí je především alkoholismus partnera

Snaha získat kontrolu a moc nad partnerem je příčinou domácího násilí. Alkohol slouží pouze jako „spouštěcí prvek“ či výmluva, ale nebývá příčinou násilného jednání. (ROSA, 2020)

Úlehlová a kol. (2009, s. 13 - 14) dodává další mýtus o domácím násilí a to, že se **jedná se o soukromou záležitost, do které se ostatní osoby nemají plést**. Pravdou ovšem je, že nelze tolerovat žádné násilné jednání, ani to, jež se odehrává mimo kontrolu společnosti. Osoby ohrožené násilným jednáním svých blízkých, potřebují pomoc okolí k tomu, aby se dokázali vzepřít ponižujícímu a mnohdy nebezpečnému zacházení. I rodina se může stát místem, kde silnější ubližují slabším, starším, nemocným či závislým jedincům.

2.5 Účastníci domácího násilí

V následující podkapitole se zabýváme účastníky domácího násilí. V první části definujeme pojem agrese a popisujeme typy pachatelů domácího násilí, v části druhé podrobně rozebíráme oběti domácího násilí.

Agresor domácího násilí

„Agrese je obvykle definována jako napadení, útočné či výbojné jednání, projev nepřátelství vůči určitému objektu, úmyslný útok na překážku, osobu, předmět stojící v cestě nebo chování s cílem fyzicky či verbálně zranit jinou osobu, zničit nějakou věc“ (Kopecká, 2015, s. 51).

Čermák (1999, s. 9) uvádí, že agresí lze chápat jako „*násilné narušení práv jiného člověka*“. Můžeme tedy říct, že agresivní chování vyhledávají jedinci, kteří mají zálibu v ubližování druhým lidem. Agrese je pro ně zdrojem uspokojení, potěšení a legrace.

Agresí můžeme vnímat v užším a širším slova smyslu. V užším slova smyslu je agrese vnímána jako konkrétní fyzický útok. V širším pojetí se do agrese řadí chování, které vede k porušování nastavených dohod, dále také vulgární vyjadřování, urážky a záměrné odmítnutí pomoci (Čírtková, 2006, s. 168).

Gjuričová, Kocourková a Koutek (2000, s. 9) se přiklánějí k názoru, že agrese je vrozená, ale konkrétní styly agresivního chování si jedinec osvojuje.

Ševčík, Špatenková a kol. (2011, s. 65 – 70) uvádí, že v případě domácího násilí je „*typickou*“ násilnou osobou muž a jeho partnerka je „*typickou*“ obětí domácího násilí. Ovšem stejně jako muži, tak se i ženy mohou dopustit domácího násilí. Ženy páchají násilí nejen v partnerském soužití, ale dopouštějí se ho i při selhání jejich pečující role. Například při péči o handicapované osoby či seniory. Ženy mají většinou menší stavbu těla než muži, proto jejich fyzické útoky nemívají tak fatální následky jako fyzické útoky mužů. Fyzické útoky žen ovšem nemůžeme podceňovat, neboť ženy ke svým útokům často využívají dostupné zbraně. A to například rozpálenou žehličku, vařící vodu, kuchyňský nůž, rozpálený olej apod. Ženy se také často dopouštějí psychického nátlaku a napadání, což je mnohdy závažnější než násilí fyzické.

V publikaci Čírtkové (2013, s. 255 – 256) můžeme nalézt následující typy pachatelů domácího násilí:

Obecně agresivní pachatel domácího násilí – Agresor si své jednání uvědomuje a agresí používá zcela záměrně. Své agresivní chování neprojevuje jen za zdmi domu či bytu, ale i na veřejnosti vůči jakýmkoliv osobám. Za své chování a jednání se necítí provinile. Tento typ agresora není vhodný pro partnerské soužití.

Pachatel domácího násilí „specialista“ – Na rozdíl od předešlého typu agresora vystupuje tento na veřejnosti jako ohleduplný, tolerantní a seriózní občan. Všechnu svou agresí směřuje jen ke svému partnerovi. Tento typ agresorů lze nazývat také jako „*agresor dvojí tváře*“. Po prvních útocích má pocit viny a svému partnerovi se omlouvá. Agresor v sobě dlouhodobě shromažďuje vztek, deprese a své emoce a pak náhle vybuchne.

Pachatel domácího násilí s psychickou zátěží – Většinou se jedná o agresora s narušenou osobností, z velké části s poruchou osobnosti a chování. Tohle chování může pramenit z dětství, kdy dítě trpělo například syndromem CAN. Agresor je výborný manipulátor, je velice žárlivý a neumí řešit problémy, které se v partnerských vztazích vyskytují.

Nemůžeme přesně určit, o jakého pachatele domácího násilí se jedná. Nelze ani definovat jeden konkrétní povahový rys, který mají agresori společný. Můžeme si ale všimnout, že charakteristické pro pachatele je, že mají rozdvojenou osobnost. Ve společnosti vystupují jako mílí, přátelští a ochotní lidé, a za dveřmi bytu začínají projevoval své agresivní chování a uplatňují moc nad obětí (Úlehlová a kol., 2009, s. 28).

Oběti domácího násilí

Viktimologie je obor, který vědeckým způsobem zkoumá oběti trestných činů, zejména to, k jakým změnám dochází v chování a prožívání osob, jež se staly obětí trestného činu. Zajímá se také o to, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se „spolupodílí“ na interakci v průběhu trestného činu. Dále se také zabývá problematikou právní a psychologické pomoci obětem trestných činů (Čírtková, 2013, s. 97). **Viktimizace** je samotný proces, ve kterém dochází k poškozování a způsobování újmy určité osobě, ze které se tak stává skutečná oběť trestného činu (Voňková, Spoustová, 2016, s. 50).

Obětí domácí násilí se může stát každý z nás. Nerozhoduje to, jestli je člověk vzdělaný, jakého je pohlaví, zda je zaměstnaný a v neposlední řadě jakého je věku (Vykopalová, 2007, s. 40 – 41). Jeden z dvojice má absolutní moc a právo rozhodovat o své oběti. Naopak oběť nemá žádná práva a pachateli se zcela podřizuje. Oběti domácího násilí mnohdy svá zranění zlehčují, minimalizují nebo je skrývají, protože se za ně stydí. Postupem času začínají věřit tomu, že jsou neschopné, hysterické a za násilí si mohou samy (Bednářová a kol., 2009, s. 17). Domácí násilí na oběti zanechává následky jak fyzické, tak psychické (Vykopalová, 2001, s. 34).

Dle Ševčíka, Špatenkové a kol. (2011, s. 86 – 91) okolí většinou nemá ponětí o tom, že násilí ve vztahu probíhá. Často si přátelé a okolí, některé situace (například, že muž čeká každý den ženu před prací) vysvětlují nesprávně, nebo nad nimi nepřemýšlejí. Oběť se snaží pachatele poslouchat, mnohdy se mu ponizuje a ve většině případů pachatele ještě obhajuje. Málodky si oběť zcela uvědomuje závažnost incidentů. Pokud oběť od pachatele uteče, nemusí tím pro ni domácí násilí končit, ale může nastoupit jiná podoba násilí a to tzv. ex-partnerské násilí.

Ženy jako oběti domácího násilí

Čech (2011, s. 6) uvádí, že nejčastějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy. Dle Ševčíka, Špatenkové a kol. (2011, s. 91) probíhá domácí násilí nejčastěji mezi mužem a ženou v následujících podobách:

- manžel – manželka,
- druh – družka,
- partner – partnerka,
- bývalí manželé/partneři.

Násilí mezi partnery je velmi specifické, jelikož partneři znají velmi dobře své slabé stránky, citlivá místa a reakce na určité situace. Velkou výhodou pro pachatele také je, že s obětí sdílí domácnost. Z toho důvodu okolí nemá o domácím násilí ponětí, protože k incidentům dochází za zdmi domu či bytu (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 91). Jestliže žena domácí násilí skrývá a před veřejností popírá pravé příčiny zranění, není jednoduché násilí odhalit. Mnoho žen také velmi závažnou situaci zlehčuje. Problém to může být ve chvíli, kdy se oběť rozhodne násilí řešit, ale nemá žádné lékařské zprávy a také svědectví, protože domácí násilí skrývala i před rodinou a přáteli (Bednářová a kol., 2009, s. 17).

Řešení domácího násilí není jednoduché a mnohdy může trvat několik let. Ženy často zůstávají s partnerem kvůli nedostatečným finančním prostředkům na to, aby se o sebe a popřípadě o děti postaraly samy. I pracující ženy ztrácejí kontrolu nad svým příjmem, protože se jejich příjmu zmocňuje partner (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 94 - 95). Násilí se na oběti nepodepisuje jen psychicky, ale také materiálně a finančně. Oběť často přenechá partnerovi jejich veškerý majetek, jako je např. dům či byt, auto a je schopna se zříct i alimentů a odškodného, a to vše jen proto, aby se s násilným partnerem nemusela nadále stýkat a vidět ho (Buskotte, 2008, s. 17). Definitivní odchod od partnera je pro ženu velmi nebezpečný, jelikož při něm dochází k násilným incidentům, které jsou spojené s pokusy o vraždu a mnohdy skončí vraždou dokonanou (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 95).

Muži jako oběti domácího násilí

Mužská role je většinou charakteristická svou statečností, silou a odvahou, ale ne vždy tomu tak je, i muži se mohou stát oběťmi domácího násilí. Pro muže je fakt, že jsou oběťmi domácího násilí velmi ponižující, z tohoto důvodu se často ostýchají vyhledat pomoc (Špatenková a kol., 2011, s. 134).

Žena má schopnost vcítit se do muže, odhalit jeho citlivá místa a následně jej ovládat (Čech, 2011, s. 24). Násilí na mužích tedy nemusí být zrovna fyzické, ženy se mnohdy dopouštějí násilí ve formě nátlaku, manipulace, vydírání, ponižování atd. (Buriánek, Pikálková, Podaná, 2014, s. 17). Velice často také dochází k finančnímu teroru a násilí ve formě zákazů. Žena muži zakazuje kamkoliv chodit, stýkat se s přáteli a poštvává proti němu děti i zbytek rodiny (Čech, 2011, s. 22 – 23).

Mnoho mužů není schopno ukončit násilný vztah a vyhledat jakoukoliv pomoc. Mezi nečastější důvody můžeme zařadit strach z kontaktování policie, protože by právě ho, mohla policie považovat za násilníka. Dalším důvodem může být stud mužů přiznat si, že jsou obětmi domácího násilí. Kvůli výše zmíněným důvodům, řeší většina mužů násilnou situaci raději alkoholem či drogami (Čech, 2011, s. 24).

Děti jako oběti domácího násilí

Na utváření osobnosti jedince má základní vliv rodina a její fungování. Dítě si v ní vytváří představu o principech, na kterých svět funguje a jakou má v něm ono samo hodnotu. Tyto vzorce bude poté vkládat do dalších vztahů se světem (Úlehlová a kol., 2009, s. 44).

Veškeré formy násilného chování uvnitř rodiny poznamenávají dítě po zbytek života. Nejen že v dítěti zanechávají nepříjemné vzpomínky, ale také dochází k převzetí špatných modelů chování, které v dospělosti přenáší na své vlastní děti. Děti, které vyrostly v rodinách, kde se domácí násilí dlouhodobě vyskytovalo, se v dospělém věku velmi často stávají obětmi násilí, nebo se samy násilného chování dopouštějí (Čech, 2011, s. 21).

Ševčík, Špatenková a kol. (2011, s. 120) ve své publikaci uvádějí, že jestliže se obětmi domácího násilí stanou děti, lze je rozdělit na:

- přímé oběti domácího násilí,
- nepřímé oběti domácího násilí.

Přímou obětí domácího násilí se dítě stává tehdy, je-li na něm ze strany rodiče, či jiné blízké osoby páchané fyzické, psychické nebo sexuální násilí (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 120). **Nepřímou obětí** se dítě stává v případě, že fyzické či psychické útoky nejsou páchany přímo na něm, ale dítě je domácímu násilí přítomno (Úlehlová a kol., 2009, s. 44).

Každé dítě reaguje na násilí jiným způsobem. Mezi nejčastější reakce patří uzavřenost, zmatené jednání, pocit viny, agresivita, úzkost apod. Jestliže se má dítě úspěšně vyrovnat s násilím a zneužíváním, je nutné, aby byla vyhledána odborná pomoc. Pokud se snaží laik

danou problematiku vyřešit místo terapeuta, může dítěti ještě více ublížit (Elliottová, 2000, s. 75 – 80).

Buskotte (2008, s. 90) dodává, že jestliže se dítě setkává s domácím násilím po dlouhé časové období, je zde velká pravděpodobnost, že se na něm celá situace velmi negativně podepíše.

Senioři jako oběti domácího násilí

Další skupinou obětí domácího násilí mohou být senioři. U seniorů je velmi těžké poznat, zda jsou oběťmi domácího násilí, protože je u nich běžné, že i více dnů nevycházejí ven ze svého domu či bytu. Proto okolí seniora ani nemusí tušit, že právě on je obětí domácího násilí. Mezi rizikové faktory pro vznik domácího násilí můžeme zařadit nepříznivý zdravotní stav seniora, syndrom demence, sociální izolaci a ztrátu soběstačnosti, což mnohdy souvisí se závislostí na agresorovi. Velkou roli hraje také anonymita ve velkých městech (Úlehlová a kol., 2009, s. 35 – 36).

Týrání obvykle začíná ztrátou respektu, následují slovní výhrůžky a zanedbávání základní péče. V mnohých případech je seniorovi odpíráno jídlo, pití a často mu nejsou podávány ani léky, které potřebuje. Výjimečné není ani zneužívání financí a majetku seniora (Čech, 2011, s. 24 – 25).

Mnohdy vlastní rodina selže v podpůrné funkci, protože péče o nesoběstačného seniora ji obtěžuje a zatěžuje (Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech, 2006, s. 85). Agresivního chování na seniorech se tedy často dopouštějí jejich vlastní děti, vnoučata nebo jejich partneři. V tomto případě dochází u většiny seniorů ke studu, že je násilí páčáno právě jejich dětmi, či ostatními příbuznými, a proto nevyhledávají pomoc. V některých případech dokonce násilí zapírají, protože mají strach, že by svého blízkého ztratili (Úlehlová a kol., 2009, s. 36).

Většinou se u těchto seniorů objevuje pocit selhání v rodičovské roli. Ovšem násilí na seniorech se nedopouští jen vlastní rodina, ale může k němu dojít také v sociálních či zdravotnických zařízeních. Jedním z důvodů může být syndrom vyhoření u ošetrovatelského personálu (Úlehlová a kol., 2009, s. 35 – 37).

LGBT jako oběti domácího násilí

Zkratka LGBT označuje osoby s neobvyklým sexuálním zaměřením oproti orientaci heterosexuální. Jedná se například o gaye, lesby, transsexuály a bisexuály. Násilí na LGBT

osobách se nedopouštějí jen partnerky či partneři, ale často také rodiče LGBT obětí, sourozenci a také ostatní členové rodiny. Násilí ze strany rodičů či jiného člena rodiny se často projevuje snahou přinutit jedince, aby navštívil psychiatra či jiného odborníka, který by vyřešil jejich sexuální orientaci, dále také vynuceným manželstvím s osobou opačného pohlaví, emocionálním vydíráním, vyhrožováním, vysmíváním nebo snahou z nich orientaci „vymlátit“ (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 111 - 112).

LGBT osoby často přetrvávají v násilném vztahu, protože je pro ně těžší najít si nového životního partnera, jelikož většina společnosti je heterosexuální orientace. Z tohoto důvodu také mnoho z nich nechce jít s žádostí o pomoc na policii, neboť si myslí, že většina policistů je heterosexuální orientace, tím pádem nikdy nemohou pochopit jejich problém nebo si o nich budou myslet, že jsou „nenormální“. Ani u lékaře tyto osoby většinou neuvádějí pravý důvod zranění, jelikož mají strach, že při uvedení jejich sexuální orientace a pravého důvodu zranění dojde k automatickému podezření, že jsou nakaženi HIV virem. Na neformální skupinu, jako je rodina, přátelé a příbuzní se obvykle obrátit nemohou, neboť právě od nich také čelili násilí ve formě posměšků, odsouzení, ponižování a další (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 115 - 117).

Osoby s fyzickou či mentální indispozicí jako oběti domácího násilí

Osoby zdravotně postižené jsou velice zranitelnou skupinou, protože v mnohých případech jsou odkázány na péči násilné osoby a kvůli svému handicapu se nedokážou bránit (Čech, 2011, s. 7).

Několik důvodů, proč jsou osoby, které trpí nějakou fyzickou či mentální indispozicí, snadnou obětí domácího násilí, uvádí Úlehlová a kol. (2009, s. 39 – 40).

- Omezená schopnost nebo možnost bránit se před násilím u tělesně či mentálně hendikepovaných je prvním důvodem. Jelikož hendikepované osoby mohou být připoutány na invalidní vozík, omezeny v pohybu nebo trpí mentální indispozicí, která jim brání v komunikaci s okolím, dochází u nich k sociální izolaci a je pro ně velmi těžké či zcela nemožné vyhledat si pomoc.
- Dalším velice závažným důvodem je závislost hendikepované osoby na svém agresorovi. Nejde jen o závislosti ekonomické či citové, které jsou typické pro ostatní typy obětí domácího násilí, ale zde vyloženě mluvíme o závislosti existenční, jelikož v mnoha případech je jedinou společností indisponované osoby právě agresor. Oběť

v některých případech není schopna zavolat pomoc mobilním telefonem natož vstát z postele a vyhledat si pomoc osobně.

- Z důvodu mentálního či smyslového postižení může docházet u těchto osob ke snížení schopnosti komunikace se společností. Oběť neumí nebo nedokáže rozeznat nebezpečnou situaci ani popsat pachatele.
- Mentálně postižené oběti většinou nemají zkušenosti s mezilidskými vztahy a bývají důvěřivější, proto jsou snadněji ovlivnitelní, dezorientovaní a postrádají schopnost povědět druhým, co se stalo.
- Posledním důvodem může být také působení psychofarmak, nízké sebevědomí z důvodu tělesného postižení či nesamostatné jednání u mentálně postižených osob.

2.6 Důsledky domácího násilí

Domácí násilí není ojedinělý akt, ale jde o dlouhodobé a neustále se opakující týrání. To může u oběti vést ke vzniku syndromu týrané osoby (battered person syndrome). Psycholožka Leonore Walkerová původně mluvila o syndromu týrané ženy (battered woman syndrome), později odborníci na danou problematiku došli k názoru, že oběti domácího násilí nejsou jen ženy, ale i muži, děti, senioři, a proto se syndrom týrané ženy začal vztahovat na týrané osoby obecně (battered person syndrome). **Syndrom týrané osoby** lze definovat jako soubor specifických charakteristik a důsledků týrání, které vedou k neschopnosti oběti reagovat na probíhající násilí (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 42 – 43).

V publikaci Ševčíka, Špatenková a kol. (2011, s. 43 – 45) nalezneme projevy, které spadají pod syndrom týrané osoby a lze je rozdělit do následujících kategorií:

Symptomy posttraumatické stresové poruchy

Jedná se o pozdní reakci na stres, která se může projevit až za několik měsíců či roků po traumatizující události (Vodáčková a kol., 2012, s. 363). Projevuje se halucinacemi, děsivými sny, poruchy spánku, nevolností a znovuprožívání traumatických situací (Cimrmanová a kol., 2013, s. 89). Oběti domácího násilí jsou zcela emociálně vyčerpaní, mají pocit bezmoci, trpí přecitlivělostí, depresemi a nervozitou. U těchto osob mohou nastat zvýšené stavy paniky, nervozity a obsese. Potýkat se mohou také se zvýšenou hyperaktivitou, nebo naopak se sníženým sebevědomím a apatií. U většiny z nich dochází k

izolaci od společnosti a násilná osoba je pro ně paradoxně jediná osoba, která o ně projevuje zájem (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 43).

Naučená bezmoc

Jde o psychický stav, při kterém má jedinec pocit, že nevede žádná cesta k vyřešení a ukončení násilí. Stav naučené bezmocnosti nastává u oběti domácího násilí tehdy, kdy se na ni agresor opakovaně dopouští násilí. U oběti dochází ke ztrátě motivace hledat řešení, depresím a k celkovému snížení sebevědomí (Čírtková, 2014, s. 37 – 38).

Sebezničující zvládací strategie

Z důvodu neúspěšných pokusů o ukončení násilí má týraná osoba pocit, že z dané situace není cesty ven, proto se snaží násilí „nějak přežít“. Velkou roli hraje také to, že oběť nemá kam jít, nebo má strach, že po dalším pokusu o odchod bude zabita. Některé oběti v těchto situacích často sahají po alkoholu, drogách a v krajních případech se objevují pokusy o sebevraždu (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 44). Sebezničující reakce se objevují v následujících podobách:

- **popírání viny útočníka** – Týraná osoba chování násilníka omlouvá. Násilné chování připisuje vnějším okolnostem, jako je například alkohol, nezaměstnanost, nemoc apod. Nebo se ona sama označuje za spouštěče násilí;
- **minimalizace násilí** – Oběť se snaží popírat a minimalizovat vážnost dané situace. Díky tomu, u ní dochází k redukci strachu z dalšího konfliktu;
- **bagatelizace následků** – Ohrožené osoby zlehčují intenzitu násilí a také jeho následky;
- **popírání viktimizace** – Oběť před okolím týrání a zneužívání zapírá. Fyzické zranění vysvětluje okolím nepravými důvody;
- **odmítání možnosti pomoci** – Týraná osoba odmítá pomoc okolí, protože ji vnímá jako zbytečnou. Dle jejího názoru nelze danou situaci ukončit, z tohoto důvodu se násilí stále prodlužuje. (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 45)

Kromě syndromu týrané osoby literatura uvádí také tzv. **stockholmský syndrom**. Prostřednictvím tohoto jevu odborníci usilují o vysvětlení chování a jednání, které se mnohdy vyskytuje u ohrožených jedinců. Ohrožené osoby mají tendenci zůstat v násilných vztazích a násilné chování omlouvat, zlehčovat či podceňovat (Holá, Ježková, Komínková a kol., 2016, s. 30).

„*Termín stockholmský syndrom byl popsán v roce 1974 při přepadení banky ve Stockholmu, při němž byli jako rukojmí zajati a drženi v izolaci čtyři lidé*“. V průběhu šesti dnů zajetí si zajaté osoby vytvořili ke zlodějům zvláštní citový vztah a zachránce z řad policie vnímali jako nepřátele. Stockholmský syndrom vzniká, jestliže se oběť cítí ve velkém nebezpečí, je izolována od vnějšího světa a přesvědčena, že z dané situace není úniku (Bednářová a kol., 2009, s. 17).

Jelikož se oběťmi a svědky domácího násilí stávají i děti považujeme za nutné zmínit také **syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte**, který se v anglosaské literatuře označuje jako Child Abuse and Neglect (CAN) a odtud je převzatý i do naší terminologie (Dunovský a kol., 1995, s. 15). „**Syndrom CAN (Child Abuse and Neglect)** znamená týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, úmyslné ubližování nejbližšími pečovateli, hlavně rodiči, které má závažný dopad na život dítěte, na jeho další vývoj, na jeho postavení ve společnosti“ (Hort, Hrdlička, Kocourková, Malá a kol., 2008, s. 385).

Dle Čecha (2011, s. 20) se jedná o soubor negativních následků, které vznikají nedostatečnou péčí, zanedbáváním základních potřeb dítěte a fyzickým napadáním. Syndrom CAN rozděluje dle způsobu ubližování na tři základní varianty:

- zanedbávání dítěte – jedná se o nedostatečnou citovou, zdravotní a výchovnou péči, a celkové neuspokojování základních životních potřeb;
- fyzické nebo psychické týrání dítěte – zahrnuje tělesné ubližování a verbální útoky, které narušují sebevědomí a psychickou rovnováhu dítěte;
- sexuální zneužívání dítěte – jde o zneužívání dítěte pro sexuální ukojení dospělého jedince.

2.7 Stalking

Následně se zaměříme na problematiku stalkingu, neboť jednou z podob násilí je také stalking. Hlavním znakem stalkingu je posedlost či fixace známého či neznámého pachatele na určitou osobu (Buskotte, 2008, s. 46). Stalker se v podstatě upne na svou oběť a začne ji obtěžovat. Pachatel oběť bombarduje telefonicky, dopisy, SMS, pronásleduje ji na každém kroku a snaží se dostat do její bezprostřední blízkosti. Narušuje tím osobní svobodu oběti a také její soukromí. V mnoha případech je stalker bývalý partner oběti. Pachatelova motivace je různá, v některých případech může usilovat o finanční obnos, v jiných se oběti

mstí za odmítnutí (Čírtková, 2008, s. 53 – 55). Oběti stalkingu mnohdy vyhledávají pomoc až po stále intenzivnějších a častějších útocích pachatele (Čírtková, 2014, s. 57).

Buskotte (2008, s. 51 – 52) uvádí následující typy stalkerů:

Odmítnutý stalker – Tento stalker si zakládá na předešlém vztahu s obětí. Pachatel se snaží s obětí usmířit a chce dosáhnout toho, aby se k němu vrátila. Někteří stalkeri tohoto typu se mstí za to, že je oběť opustila a zavrhlá. Další část tímto chováním usiluje o to, aby oběť dostala rozum a vrátila se k němu zpět. Tahle kategorie stalkerů je velmi nebezpečná, protože většinou nesměruje jen k samotné oběti ale také k její rodině a okolí.

Rozhněvaný stalker – Stalker tohoto typu se cítí dotčeně, proto je jeho snahou pomstít se oběti. Rozhněvaný stalker sám sebe považuje za oběť a snaží se bojovat proti nespravedlivému chování. Většinou k tomu využívá verbální urážky, vyhrožování a vulgární nadávání.

Intimní neboli vztah hledající stalker – Do této kategorie můžeme zařadit také nekompetentního ctitele. Stalker je zamilovaný do oběti a věří, že ona je do něj zamilovaná také, nebo že se brzy zamiluje. Pachatel se usiluje o navázání partnerského vztahu. V některých případech si myslí, že jejich partnerský vztah již existuje. V žádném případě není ochoten si připustit myšlenku, že tomu tak není. Všechny odmítnutí ignoruje, nebo si je vykládá pro své dobro a jeho motivace stále roste.

Nekompetentní ctitel – Dle jeho názoru má na oběť výhradní právo a nedokáže pochopit, že ho oběť odmítá. Velmi usilovně a mnohdy i agresivně se oběti vtírá. Na rozdíl od předešlého typu stalkera je odlišný tím, že pokud mu do cesty vstoupí nějaká překážka, například soudní rozhodnutí, odpoutá se od nynější oběti a hledá si oběť jinou.

Kořistnický stalker – Tento typ stalkerů se objevuje oproti jiným typům jen zřídka. Pachatelovým hlavním cílem je agresivní jednání a násilí proti oběti. Svou oběť podrobně zkoumá a pozoruje, a až je schopen si o ní sestavit detailní obrázek a oběť dokonale zná, zaútočí. Tento stalker se snaží být nenápadný, protože nechce, aby jeho záměr oběť prokoukla.

Důsledky stalkingu

Stalking se ve velké míře podepisuje na zdraví oběti. Oběti stalkingu trpí depresemi, mívají problémy se spánkem a mnohé z nich provázejí také žaludeční potíže (Čírtková, Vitoušová a kol., 2007, s. 118). Oběti stalkingu nemají jen zdravotní problémy, ale provázejí je

i sociální a finanční problémy. Mnohdy je pro ně těžké znovu navázat kontakt, a často ztrácejí kontakt i se současnými přáteli, protože nedokážou pochopit jejich těžkou situaci. Mnohé z nich mají strach vyjít z domu, chodit do obchodu a navštěvovat své volnočasové aktivity, které se odehrávají mimo jejich domov. V mnoha případech je pro oběť nutné, aby kompletně změnila svůj život. Nastěhovala se do nového města, našla si nové bydlení a změnila si telefonní číslo. Pro oběť jsou tyto radikální změny velkou komplikací, ale pokud se nechce nechat od stalkera úplně odrovnat, musí tyto změny mnohdy podstoupit. V těch nejzávažnějších případech dokonce přemýšlejí nad sebevraždou (Buskotte, 2008, s. 52 - 53).

2.8 Prevence a pomoc osobám ohroženým domácím násilím

V poslední podkapitole se zaměřujeme na prevenci a pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Zmiňujeme zde primární, sekundární a terciální prevenci a tři pilíře ochrany, které mohou být nápomocny při řešení problému domácího násilí.

Prevence domácího násilí

Již od raného dětství bychom měli jak v rodině, tak v ústavních zařízeních vytvářet u každého dítěte zdravé sebevědomí, samostatnost, toleranci k jinakosti druhých osob, ale i zodpovědnost za své chování. Docházet by mělo také k obeznamování veřejnosti o této problematice a prostřednictvím médií k odsuzování domácího násilí. Důležité je propagovat místa, které nabízejí pomoc osobám ohroženým domácím násilím a apelovat na ohrožené osoby, aby vyhledávaly pomoc včas (Vitoušová a Vedra, 2009, s. 8).

Problémům, jak už v partnerském vztahu nebo v širší společnosti, by se mělo předcházet, abychom je později nemuseli složitě řešit (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 151). Prevence je jedním z prostředků, kterým se společnost snaží pomoci obětem domácího násilí. Hlavním cílem prevence je zabránit a předcházet vzniku domácího násilí (Polák a kol., 2018, s. 107). Dle výše uvedené publikace můžeme prevenci v případě domácího násilí rozdělit na:

- primární,
- sekundární,
- terciální.

Primární prevence usiluje o snížení rizika vzniku domácího násilí v celé populaci a informování co nejvíce a co nejsrozumitelněji společnost o této problematice. Významnou roli také hraje „správný“ výběr životního partnera a vybudování kvalitního rodinného

zázemí. Členové rodiny by měli být obeznámeni o tom, co je v partnerském či manželském soužití považováno za „normální“ a co je za hranicí (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 151 – 152). Důležité také je, aby lidé neměli strach na násilnou situaci upozornit, i když se netýká přímo jich, protože domácí násilí by nemělo zůstat jen za zavřenými dveřmi (Polák a kol., 2018, s. 108). Snahou **sekundární prevence** je vytipovávat a odhalovat domácnosti či osoby, které se jeví jako rizikové. Takové domácnosti můžeme rozpoznat dle včasné varujících signálů, mezi které patří problémy v komunikaci uvnitř rodiny, sklony k násilnému chování, a to buď získané, nebo vrozené a v neposlední řadě přítomnosti vzájemně působících stresorů (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 152 – 153). Dalším úkolem sekundární prevence je zamezení zhoršování situace a zabránění negativním důsledkům. Sekundární prevence má podobu krizové intervence, poradenství a terapie, která je poskytnuta všem účastníkům domácího násilí (Voňková a Spoustová, 2016, s. 213). **Terciární prevence** se snaží snížit negativní dopady domácího násilí a začlenit osoby postihnuté domácím násilím zpět do běžného života (Voňková a Spoustová, 2016, s. 213). Terciární prevence poskytuje osobám postihnutým domácím násilím komplexní péči. Rozumíme tím poskytnutí ubytování, sociálních dávek, sociálních služeb, zdravotní péče atd. Měly by zde být rovněž zařazeny svépomocné aktivity, díky kterým může oběť poznat osoby, které se také stali oběťmi domácího násilí a uvědomit si, že nejsou v dané situaci osamoceny. Také násilné osoby mají možnost využít skupinové programy, které jsou zaměřené na resocializaci a reedukaci (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 153 – 154).

Pomoc osobám ohroženým domácím násilím

Prvořadá by měla být snaha ochránit oběť domácího násilí před neustálým, opakujícím se násilným útokům. Podcenění situace a nebezpečnosti pachatele domácího násilí může pro oběť mít fatální následky. Oběti domácího násilí žijí v neustálém strachu, že se násilná situace bude opakovat, což může vést k závažné traumatizaci. Nejdůležitější je zajistit pro oběti bezpečí, teprve to je první krok k aktivnímu řešení problému a ukončení násilného vztahu. Z důvodu blízkého vztahu násilné osoby a oběti je tento krok velice obtížný (Čech, 2011, s. 27 – 28).

Přijetím zákona č. 135/2006 Sb., který mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, se Česká republika zařadila mezi státy Evropské unie, jež mají v právním řádu komplexně upravenou ochranu ohrožených osob před domácím násilím. Zákon č. 135/2006 Sb. nabyl v České republice účinnosti 1. 1. 2007. Díky těmto legislativním změnám bylo

dosaženo principu ochrany osoby ohrožené domácím násilím v jejím přirozeném prostředí, tj. ve společné domácnosti, kterou doposud sdílela s násilnou osobou. Veřejnoprávní a soukromoprávní cestou je ohrožená osoba chráněna osobně i teritoriálně, a to ochranou společného obydlí a jeho bezprostředního okolí. Společnou domácnost, ve které docházelo k týrání, opouští násilná osoba, nikoliv oběť domácího násilí, jak tomu bylo v mnohých případech před účinností zákona na ochranu před domácím násilím. Oběť domácího násilí tak dostává prostor a čas na to, aby naplánovala kroky ke zlepšení situace (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 132).

Čírtková (2013, s. 248) uvádí, že zákon na ochranu před domácím násilím vytváří tři pilíře ochrany:

- policii ČR,
- intervenční centra,
- justici.

Policie ČR

Policie ohroženým osobám zajišťuje teritoriální ochranu pomocí policejního zásahu, který má za cíl ochránit život a zdraví ohrožených osob a formou vykázaní násilné osoby, zamezit násilí v rodině či společném obydlí. Policie České republiky je oprávněna vykázat na dobu deseti dnů násilnou osobu ze společného obydlí. Poté je policie povinna poslat kopii úředního záznamu o vykázaní násilného jedince příslušnému intervenčnímu centru nejpozději do 24 hodin od vstupu policie do společného obydlí. Další kopii policie odesílá soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu. Jestliže ve společném obydlí žijí i nezletilé osoby, adresuje policie kopii úředního záznamu o vykázaní nejpozději do 24 hodin i příslušnému orgánu sociálně – právní ochrany dětí (Levová, 2010, s. 55).

Čírtková (2013, s. 249) dodává, že není nutné, aby ohrožená osoba souhlasila s vykázaním. Vykázání dokonce lze aplikovat i proti vůli oběti.

Vykázáním se blíže zabývá § 44 – 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (ČESKO, 2008).

Intervenční centra

Intervenční centra jsou ukotvena v § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (ČESKO, 2006). Intervenční centra poskytují obětem domácího násilí pomoc ve formě

sociálního, právního a psychologického poradenství. Osoba ohrožena domácím násilím je kontaktována nejpozději do 48 hodin od okamžiku, kdy je úřední záznam doručen intervenčnímu centru. Desetidenní nepřítomnost násilné osoby ve většině případů situaci nevyřeší, proto je mnohdy potřeba dobu vykazání prodloužit. Pouze soud je oprávněn prodloužit dobu vykazání (Levová, 2010, s. 55 – 56).

Čírtková (2013, s. 249) uvádí, že intervenční centra by měla ohroženou osobu podpořit např. psychologickým poradenstvím či právními informacemi tak, aby po uplynutí desetidenní lhůty byla oběť schopna zorientovat se ve své životní situaci a zodpovědně ji řešila.

Ševčík, Špatenková a kol. (2011, s. 145) uvádějí formy služeb, které intervenční centra poskytují:

- ambulantní – uvnitř intervenčního centra;
- terénní – v závažných případech v místě bydliště uživatele nebo na určeném místě. Kvůli bezpečnostním důvodům musí být při návštěvě přítomni vždy dva pracovníci intervenčního centra;
- pobytové – jestliže to umožňují technické a prostorové podmínky daného intervenčního centra, je nabízena pomoc při zajištění stravy nebo pomoc při zajištění ubytování. V případě opačném má mít intervenční centrum sjednáno krizové lůžko pro případ potřeby.

Justice

Justice, respektive soud, je třetím pilířem, jenž je oprávněn zakázat násilnému jedinci kontakt s osobou ohroženou na dobu, která je nutná pro řešení dané věci (např. zrušení trvalého bydliště, rozvod apod.). Občanskoprávní řešení situace umožňuje osobě ohrožené obrátit se na soud s žádostí o vydání předběžného opatření. Tuhle možnost má ohrožená osoba jak v případě předchozího vykazání násilného jedince podle zákona o Policii České republiky, tak i bez něho (Úlehlová a kol., 2009, s. 68 – 69).

Čírtková (2013, s. 250) v publikaci dodává, že činnost policie, justice a intervenčních center je vzájemně propojena.

V rodinách, ve kterých dochází k domácímu násilí, nežijí pouze dospělí aktéři, ale mnohdy i nezletilé děti, které se také mohou stát oběťmi násilí či jeho přímými svědky (Levová, 2010, s. 58). Z tohoto důvodu zde uvádíme také **sociálně-právní ochranu dětí** (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). „*Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění*

práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním“ (MPSV, 2020).

Důležitá je také činnost **nestátních neziskových organizací**. Nestátní neziskové organizace doplňují práci státních orgánů. Jsou tzv. spojovacím článkem při poskytování pomoci obětem domácího násilí. Oběť domácího násilí, která se na NNO obrací s prosbou o pomoc, dostane kontakty a telefonní čísla na dané odborníky, informace o zařízeních azylového typu a podrobné informace, jak dále situaci řešit (Čech, 2011, s. 31). Dle Voňkové a Spoustové (2016, s. 220) můžeme mezi nejvýznamnější dlouhodobě působící organizace zařadit např. Bílý kruh bezpečí, nadace Naše dítě, Acorus, ProFem, ROSA.

3 OBDOBÍ ADOLESCENCE

V naší diplomové práci se zaměřujeme na informovanost o problematice domácího násilí u studentů středních škol, proto považujeme za důležité zmínit také období adolescence.

Vágnerová (2012, s. 367) ve své publikaci vymezuje adolescenci jako období mezi dětstvím a dospělostí, konkrétně se jedná o období od 10 do 20 let. Jedinec v této etapě prochází komplexní přeměnou v oblasti sociální, psychické a somatické.

Thorová (2015, s. 414) charakterizuje adolescenci jako období, ve kterém se z dítěte stává dospělý jedinec. Začátek adolescence je spojen s nástupem puberty, která je signalizována tělesnými změnami, které jsou spuštěny díky vyšší produkci pohlavních hormonů. Jedinec se kromě nápadných fyzických změn, vyvíjí také po stránce kognitivní, emoční i sociální.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 143 – 144) vymezují adolescenci zhruba od 15 do 22 let. Tato věková skupina bývá obvykle nazývána jako dorost, teenagers, mladistvý. Autoři uvádějí, že v této fázi jedinec dosahuje plné reprodukční zralosti a dochází u něj k ukončení tělesného růstu. Postavení jedince ve společnosti se během fáze adolescence rychle mění. V průběhu adolescence totiž jedinec přechází ze základní školy na střední, začíná sexuálně žít a celkově se mění jeho sebepojetí.

Adolescence je dle Skorunkové (2013, s. 116) přechodné období, ve kterém se jedinec připravuje na dospělost. Dospívající má v průběhu tohoto období možnost dosáhnout předpokladů stát se dospělým v oblastech, ve kterých to naše společnost žádá. Macek (2003, s. 10) dodává, že v tomto období nabývá na významu sebereflexe a seberegulace.

Vágnerová (2012, s. 369 – 372) dělí období adolescence na:

- ranou adolescenci,
- pozdní adolescenci.

Raná adolescence bývá také označována jako pubescence a časově je lokalizována přibližně mezi 11 – 15 rokem života. Během tohoto období dochází k nápadným tělesným změnám, které jsou spojené s pohlavním dozráváním. Významné změny jsou také ve způsobu myšlení, jedinec je schopen abstraktního uvažování (Vágnerová, 2012, s. 369 – 370). Dospívající se v průběhu pubescence odpoutává od rodičů a začíná se více ztotožňovat se svými vrstevníky, kteří pro něj mají větší význam. Také emoční prožívání jedince má velké výkyvy a může ovlivnit jeho aktuální hodnocení. V tomto období je důležité přátelství, první lásky a experimentování s partnerskými vztahy. Významným časovým úsekem je ukončení

povinné školní docházky v 15 letech a výběr střední školy, kdy jedinec může rozhodnout o své budoucí profesi (Vágnerová, 2000, s. 209 – 211). **Pozdní adolescence** začíná 15. rokem a končí přibližně ve 20 letech. Z biologického hlediska je vstup do pozdní fáze adolescence vymezen pohlavním dozráním, v tomto období obvykle dochází k prvnímu pohlavnímu styku. V průběhu pozdní adolescence jedinec ukončuje své profesní přípravy a nastupuje do zaměstnání, nebo i nadále pokračuje ve studiu. S tím se pojí dosažení ekonomické samostatnosti či její oddálení. V sociokulturních podmínkách naší země je ekonomická nezávislost jako jeden z důkazů dospělosti. V 18 letech dosahuje dospívající plnoletosti, která funguje jako jeden ze sociálních mezníků dospělosti. Dle nynějšího práva je jedinec v 18 letech považován za dospělého, a tudíž je plně odpovědný za své jednání (Vágnerová, 2012, s. 370 – 372).

3.1 Tělesný vývoj

V biologickém významu je období dospívání životní úsek, který můžeme na straně jedné ohraničit prvními projevy pohlavního zrání a prudkým zrychlením růstu, na straně druhé dovršením plné pohlavní dospělosti a současně dokončením tělesného růstu (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 142).

S nástupem puberty jsou spojeny hormonální změny adolescenta. Nově se zde objevují pohlavní hormony, které řídí pohlavní zrání, díky tomu dochází k rozvoji sekundárních pohlavních znaků (Thorová, 2015, s. 424).

Vágnerová (2012, s. 375 – 377) ve své publikaci uvádí, že pro dospívající je důležitou součástí identity tělesný vzhled. Svým zevnějškem se velká většina adolescentů zabývá více než čímkoliv ostatním. Adolescent má tendenci své tělo srovnávat s fyzickými kvalitami svých vrstevníků a také s uznávaným ideálem krásy. Fyzická atraktivita se stává důležitou součástí jejich identity. Jestliže je adolescent v této oblasti nějakým způsobem znevýhodněný, bude se cítit méně sebejistý, bude mít omezenější sebedůvěru, nižší sebehodnocení atd.

Zpomalení tělesného dospívání nebývá u dívek takový problém jako u chlapců. Méně vyspělá dívka obvykle nebývá příliš sociálně atraktivní, ale nedochází k tak agresivnímu chování ze strany jejich vrstevnic jako v chlapecké společnosti. Malý, slabý a tělesně nevyspělý chlapec se častěji stává objektem agresivního chování silnějších a vyspělejších

vrstevníků. Naopak vyspělí chlapci bývají sebejistí, populární a mnohdy zaujímají vedoucí roli (Vágnerová, 2012, s. 375).

Důležitým zlomem v životě adolescenta je první pohlavní styk. Jedná se o jeden z prožitků, kterým se adolescent vyrovnává dospělým (Skorunková, 2007, s. 54). Říčan (2014, s. 194) uvádí, že chlapci okolo osmnáctého roku života jsou na vrcholu své sexuální činnosti, tvorba testosteronu je u nich maximální. U žen je sexuální aktivita na vrcholu až okolo třicátého roku života.

3.2 Kognitivní vývoj

Pro období rané adolescence je typické postupné odpoutávání od konkrétní reality. Dospívající jsou schopni přemýšlet hypoteticky, o různých možnostech, i o těch, které jsou málo pravděpodobně nebo dokonce reálně neexistují. Realita je pro dospívajícího jen jednou z mnoha variant (Vágnerová, 2012, s. 379). Skorunková (2007, s. 49) dodává, že dochází k rozvoji abstraktního myšlení. V období pozdní adolescence jsou formální logické operace již zvládnuté a adolescent se je nyní učí lépe používat.

Pozornost je u adolescenta souměrně rozvinuta, dospívající je schopen se plně a záměrně soustředit. Záměrná pozornost může být snížena pouze v případě zvýšené citové dráždivosti, kdy je pozornost zaměřena na objekt citového zájmu (Kopecká, 2011, s. 149).

Typická je pro adolescenty také otevřenost a pružnost myšlení, z důvodu nezátíženosti zkušenostmi a schopností využívat nové metody řešení. Na vrchol se dostává fluidní inteligence, tzn. schopnost nacházet nová řešení problému, která vyžaduje pružné myšlení a méně závisí na zkušenostech (Farková, 2017, s. 204 – 211).

Jestliže má dospívající jedinec řešit nějaký problém, nespokojí se pouze s jediným možným řešením, ale přemýšlí o dalších možných alternativních řešeních, které postupně zkouší a hodnotí (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 150). To může dospívajícímu napomoci k dosažení pocitu vlastní autonomie (Macek, 2003, s. 47).

3.3 Emoční vývoj a socializace

Začátek období dospívání se pojí s hormonální přeměnou, která způsobuje změny v oblasti citového prožívání. Mezi typické projevy můžeme zařadit kolísavé emoční ladění, větší labilitu, dráždivost, tendence reagovat přecitlivěle atd. Pubescenti ztrácí citovou jistotu a stabilitu (Vágnerová, 2012, s. 390). Naopak pro období pozdní adolescence je

charakteristické, že vysoká labilita a náladovost odeznívá. U adolescentů dochází ke stabilizaci emocí. Tohle období lze také nazývat jako období „prvního vystřízlivění“, které jedince zažívá při střetu reality se svými fantazijními představami a ideály (Macek 2003, s. 47 – 48).

Významným zlomem na konci adolescence je nástup do zaměstnání nebo do dalšího vzdělávacího zařízení. Dospívající jedinec se musí přizpůsobit novému prostředí a dodržovat určitá pravidla chování. V rámci různorodých sociálních skupin se dále upřesňují role a s nimi postavení adolescentů (Vágnerová, 2012, s. 397).

V období adolescence je vrstevnická skupina nejvýznamnějším zdrojem emoční a sociální opory. Dochází zde k rozvoji rovnoprávných vztahů typu přátelství, nebo prvních partnerských vztahů, naopak skupinové vztahy postupem času ztrácejí svůj význam. Pro staršího adolescenta je důležité formování vlastní identity (Vágnerová, 2012, s. 398).

Rodina je pro adolescenta důležitým sociálním zázemím, do něhož se rád vrací, i přestože se z těsné vázanosti na ni odpoutal. Na konci adolescence obvykle bývají vztahy adolescenta s rodiči vyřešeny a stabilizovány (Vágnerová, 2012, s. 397).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Ve výzkumné části diplomové práce se budeme zabývat informovaností o problematice domácího násilí u studentů středních škol. V následujících kapitolách výzkumné části naší diplomové práce popíšeme výzkumný problém, stanovíme výzkumné cíle a otázky, dále popíšeme metody sběru dat a výzkumný soubor. Budeme se zde také věnovat samotné analýze a interpretaci výsledků našeho výzkumu. V závěru výzkumné části diplomové práce budou shrnuty výsledky výzkumu a uvedeno doporučení pro praxi.

4.1 Výzkumný problém

Tato diplomová práce se zaměřuje na míru informovanosti o domácím násilí u studentů středních škol. Jedná se o deskriptivní výzkumný problém, který zjišťuje a popisuje situaci, stav, či výskyt určitého jevu. Toto téma jsme zvolili z důvodu zájmu o tuhle problematiku a aktuálnost tématu. Následující tabulka vypovídá o tom, že domácí násilí je stále aktuálním problémem dnešní společnosti.

Tabulka 1: Přehled počtu vykázaní

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí - 6.5. 2020 zdroj dat: Asociace pracovníků intervenčních center ČR												celkem v jednotlivých letech													celkem		
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	2020	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		2019	2007-18
	Jihočeský	3	8	5	3									19	50	37	35	84	72	64	63	56	54	53	57		47	52
Jihomoravský	15	10	14	8									47	82	72	82	87	118	150	128	118	124	117	106	112	115	1411	
Karlovarský	5	1	2	7									15	32	46	49	79	137	111	97	114	93	89	82	70	57	1056	
Královéhradecký	20	12	13	7									52	34	22	16	44	45	52	41	35	32	57	113	73	97	661	
Liberecký	4	18	11	7									40	30	36	68	62	82	104	113	100	79	80	80	76	76	986	
Moravskoslezský	11	13	7	5									36	213	110	111	108	135	97	107	124	112	122	115	127	124	1605	
Olomoucký	4	6	5	4									19	44	35	43	61	112	100	94	87	109	95	93	75	73	1021	
Pardubický	4	2	2	9									17	61	39	44	73	92	104	83	80	69	77	60	55	55	892	
Píseňský	4	2	4	4									14	16	22	14	27	23	30	39	42	31	26	31	31	27	359	
Hlavní město Praha	15	20	18	11									64	59	34	48	104	123	138	155	213	192	206	200	186	177	1835	
Středočeský	10	7	4	5									26	79	67	59	64	121	106	111	119	104	103	103	117	121	1274	
Ústecký	8	14	15	14									51	81	87	134	133	202	204	156	137	163	181	204	197	159	2038	
Vysočina	9	3	8	3									23	32	26	39	51	42	43	73	74	77	55	47	64	73	696	
Zlínský	1	4	3	4									12	49	46	36	81	126	102	101	83	67	65	57	53	50	906	
CELKEM VYKÁZÁNÍ	113	120	111	91	0	0	0	0	0	0	0	0	435	862	679	778	1058	1430	1405	1361	1382	1306	1316	1348	1283	1256	15464	
z toho opakovaná	20	16	17	13																								
tj. v %	18%	13%	15%	14%																								

Od 1. 1. 2007 do 30.4.2020 celkem: 15 899

(Zdroj: Domácí násilí, 2020)

Jedná se o kvantitativně orientovaný výzkum, díky němuž jsme měli možnost prozkoumat tuhle problematiku u velkého počtu osob.

4.2 Cíle výzkumu

Hlavní cíl výzkumu:

Hlavním cílem výzkumu je zjistit informovanost o domácím násilí u studentů středních škol.

Dílčí cíle výzkumu:

1. Zjistit míru informovanosti o problematice domácího násilí a jeho projevech u studentů středních škol.
2. Zjistit, zda studenti mají s domácím násilím osobní zkušenost.
3. Zjistit, jestli se škola podílí na informovanosti o problematice domácího násilí.
4. Zjistit, obeznámenost studentů o možnostech pomoci a organizacích zabývajících se domácím násilím.

4.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jaká je informovanost o domácím násilí u studentů středních škol?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaká je míra informovanosti o problematice domácího násilí a jeho projevech u studentů středních škol?
2. Jaká je osobní zkušenost studentů s domácím násilím?
3. Podílí se škola na informovanosti o problematice domácího násilí?
4. Jaká je obeznámenost studentů o možnostech pomoci a organizacích zabývajících se domácím násilím?

4.4 Metoda sběru dat

V diplomové práci jsme zvolili kvantitativní výzkum, který jsme realizovali pomocí dotazníkového šetření. Chráska (2016, s. 158) uvádí, že dotazník je „*soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“

V našem výzkumu byl využit vlastně konstruovaný anonymní dotazník. Dotazník se skládá z 20 otázek, které jsou uzavřené a polouzavřené. U některých položek v dotazníku měli respondenti možnost volby více odpovědí.

4.5 Výzkumný soubor

Výběrovým souborem našeho výzkumu byli studenti středních škol Zlínského kraje, zvolení středních škol proběhlo prostým náhodným výběrem.

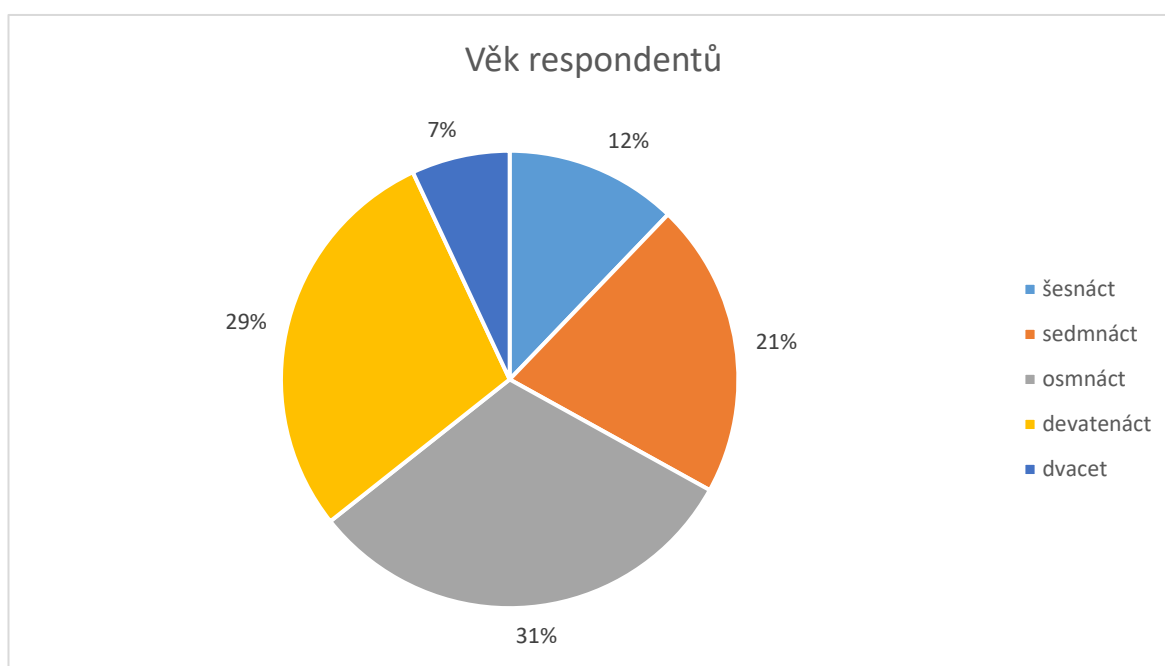
Výzkum byl realizován v měsících únor – březen 2020. Celkem jsme rozdali 150 dotazníků, z nichž se nám 121 vrátilo. Z důvodu špatného vyplnění jsme museli 6 dotazníků vyřadit.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

V programu Microsoft Excel jsme si setřídili data do přehledných tabulek, ze kterých jsme následně vytvářeli grafy. Každý graf jsme slovně okomentovali. Do přílohy diplomové práce jsme umístili tabulky absolutní a relativní četnosti.

Nyní se zaměříme na demografické otázky, které byly uvedeny na začátku dotazníku. Celkem jsme uvedli tři demografické otázky, které se snaží zjistit věk respondentů, jejich pohlaví a střední školu, kterou navštěvují.

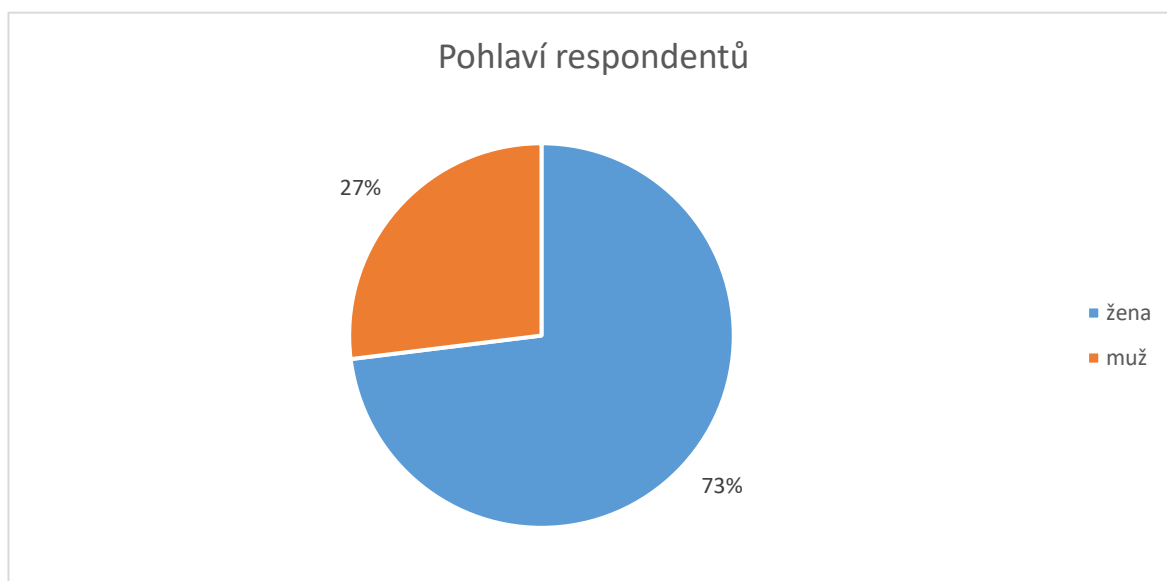
Graf 1: Věk respondentů

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

První demografická otázka zjišťovala věk respondentů. Šestnáct let má 14 respondentů (12 %), sedmnáct let má 24 respondentů (21 %), osmnáct let má 36 respondentů (31 %), devatenáct let má 33 respondentů (29 %) a dvacet let má 8 respondentů (7 %).

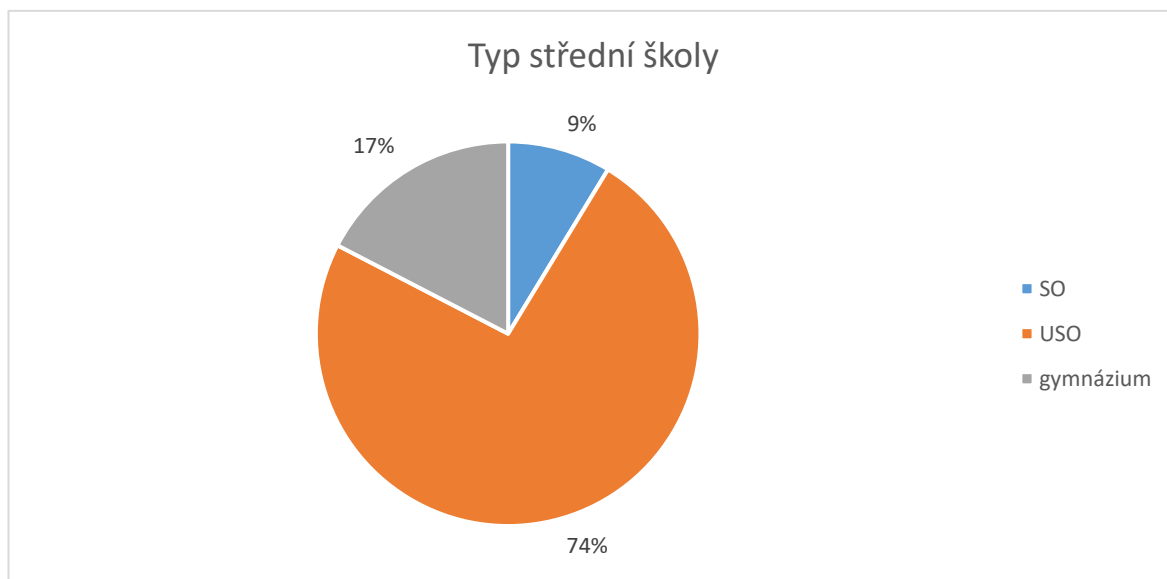
Graf 2: Pohlaví respondentů

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Našeho výzkumu se celkem zúčastnilo 115 studentů (100 %). Z celkového počtu respondentů bylo 84 žen (73 %) a 31 mužů (27 %).

Graf 3: Typ střední školy

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

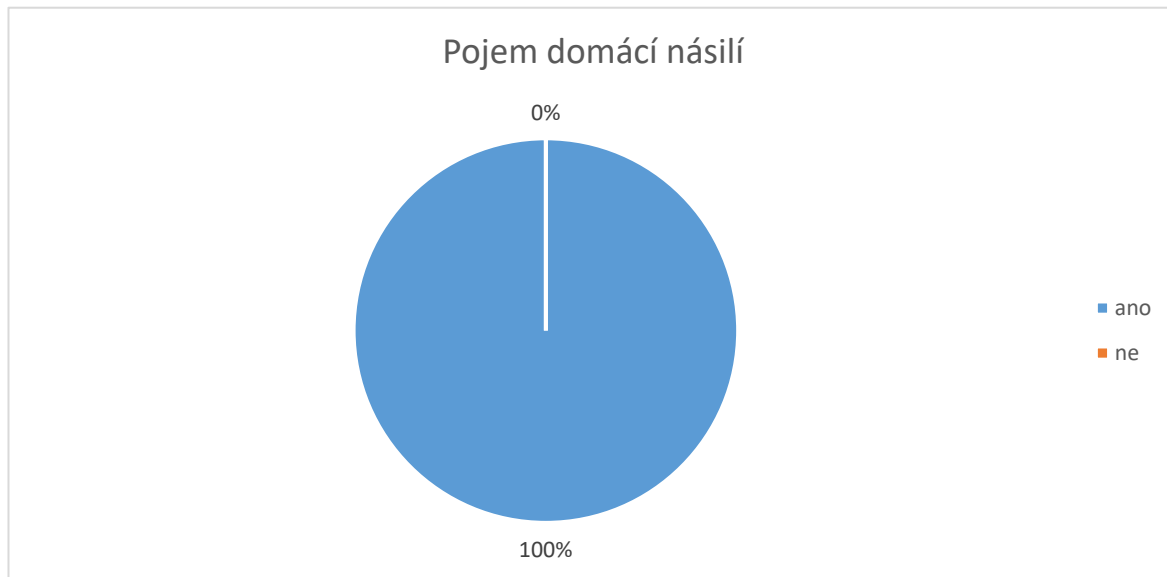
Poslední demografická otázka zjišťovala typ střední školy, kterou respondenti navštěvují. 85 respondentů (74 %) navštěvuje střední školu s maturitou, 20 respondentů (17 %) navštěvuje gymnázium a 10 respondentů (9 %) navštěvuje střední školu bez maturity.

Výsledky dotazníkového šetření jsme pro větší přehlednost rozřídili dle výzkumných otázek do níže uvedených podkapitol.

5.1 Míra informovanosti

Otázka: Slyšel/a jste o pojmu „domácí násilí“?

Graf 4: Pojem domácí násilí

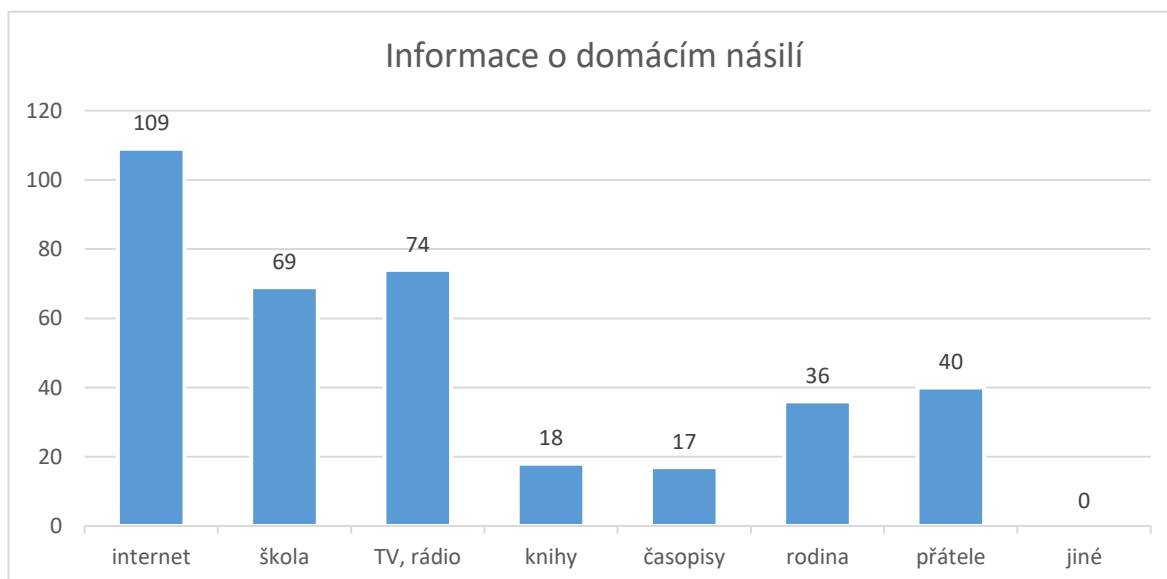

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na otázku, zda respondenti slyšeli o domácím násilí, odpovědělo 115 respondentů ano (100 %). Odpověď ne neoznačil žádný respondent (0 %).

Otázka: Odkud jste slyšel/a o „domácím násilí“?

Graf 5: Informace o domácím násilí

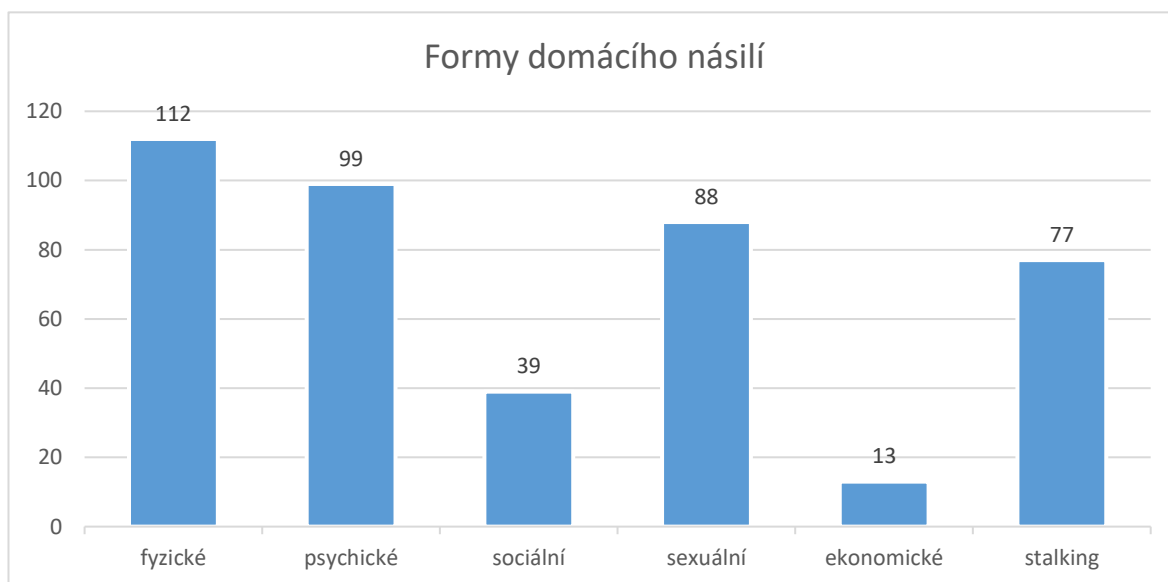

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

V této otázce měli respondenti možnost volby z více odpovědí, celkem označili 363 odpovědí. Nejvíce respondentů, a to 109, uvádí, že o domácím násilí slyšeli na internetu. 74 respondentů uvádí, že o domácím násilí slyšeli v televizi či rádiu. Ve škole se o domácím násilí dozvědělo 69 respondentů. Dále uvedlo 40 respondentů, že o domácím násilí slyšeli od přátel a 36 respondentů od rodiny. 18 respondentů se o domácím násilí dozvědělo z knih a skoro stejný počet respondentů, a to 17, uvádí časopisy. Možnost jiné odpovědi nezvolil žádný z respondentů.

Otázka: O jakých formách „domácího násilí“ jste slyšel/a?

Graf 6: Formy domácího násilí

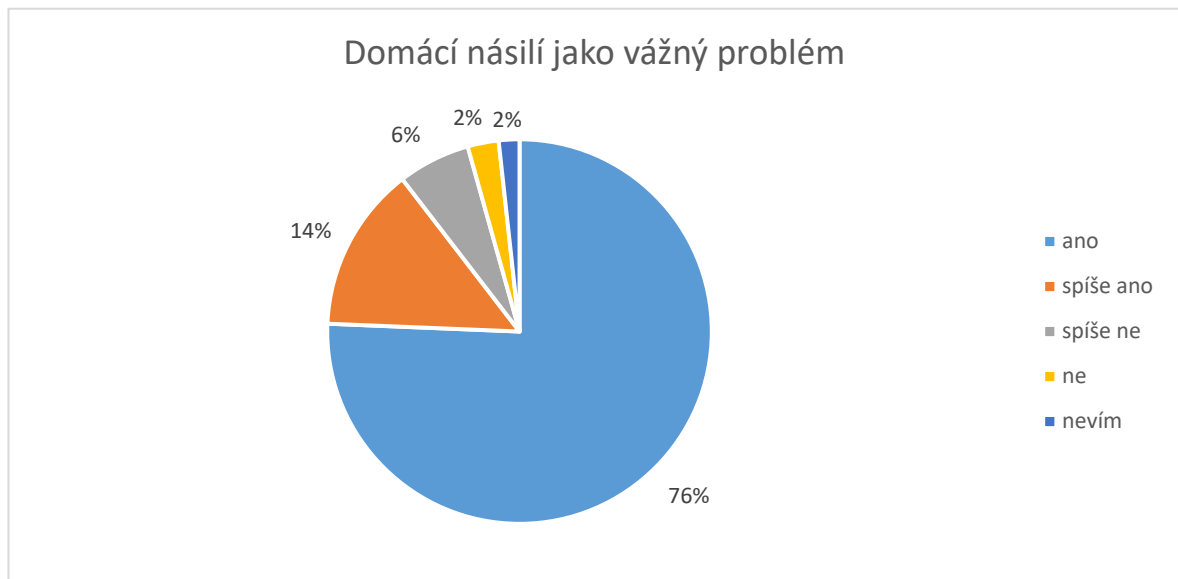

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na otázku, o jakých formách domácího násilí jste slyšel/a, měli respondenti také možnost zvolit více odpovědí, celkem označili 428 odpovědí. Nejvíce respondentů, konkrétně 112, slyšelo o násilí fyzickém. O psychickém násilí slyšelo 99 respondentů, 88 respondentů slyšelo o násilí sexuálním a 77 respondentů o stalkingu. Sociální násilí uvedlo 39 respondentů a ekonomické násilí volilo pouze 13 respondentů.

Otázka: Považujete „domácí násilí“ za vážný problém?

Graf 7: Domácí násilí jako vážný problém

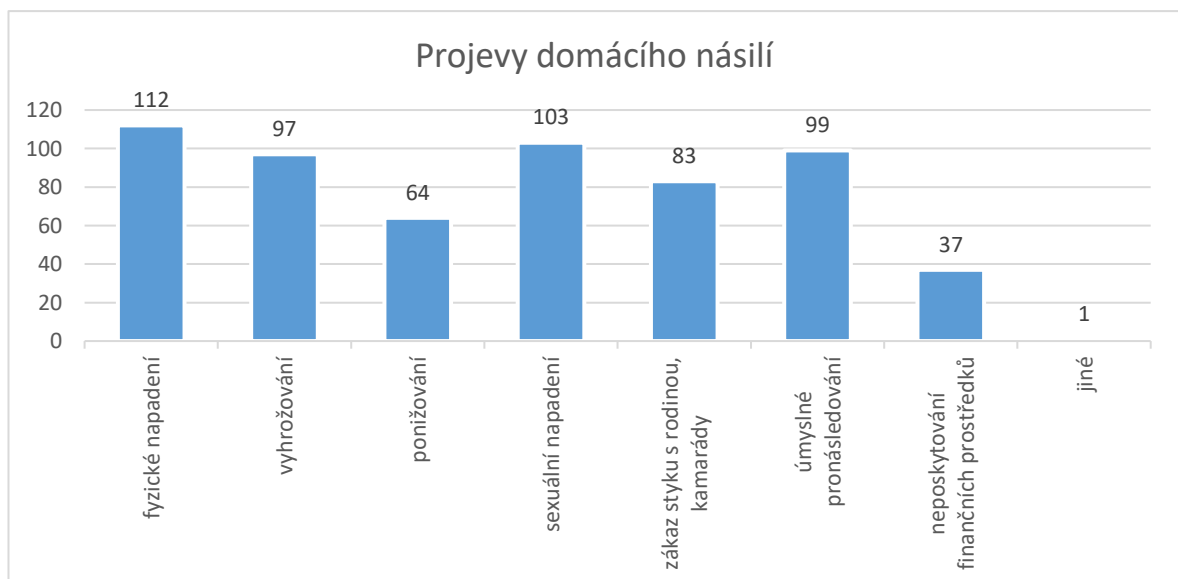

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Domácí násilí považuje za vážný problém 87 respondentů (76 %). Spíše ano volilo 16 respondentů (14 %), naopak spíše ne 7 respondentů (6 %). 3 respondenti (2 %) domácí násilí za vážný problém nepovažují a 2 respondenti (2 %) označili možnost nevím.

Otázka: Který z projevů považujete za „domácí násilí“?

Graf 8: Projevy domácího násilí

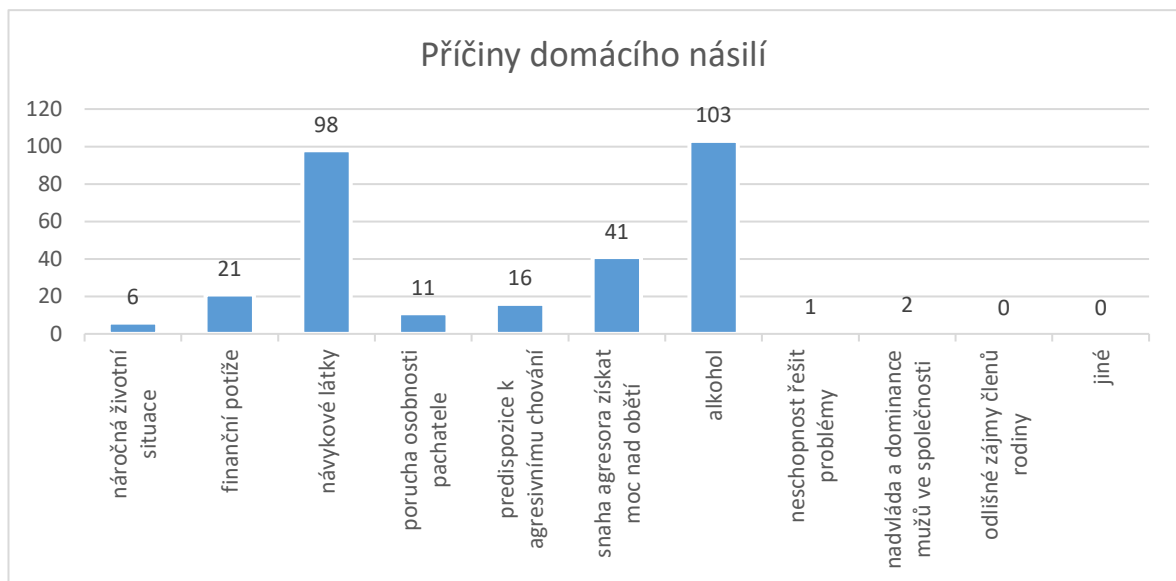
(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na výše uvedenou otázku mohli respondenti možnost volit více odpovědí. Celkem bylo označeno 596 odpovědí. 112 respondentů označilo jako projev domácího násilí fyzické

napadení, 103 respondentů označilo sexuální napadení, 99 respondentů uvedlo úmyslné pronásledování a 97 respondentů uvedlo vyhrožování. Zákaz styku s rodinou či přáteli označilo 83 respondentů, 64 respondentů uvedlo ponižování a 37 respondentů za projev domácího násilí považuje neposkytování finančních prostředků. 1 respondent zvolil jinou možnost odpovědi a uvedl bití.

Otázka: Jaké, podle Vás, mohou být příčiny vzniku „domácího násilí“?

Graf 9: Příčiny domácího násilí

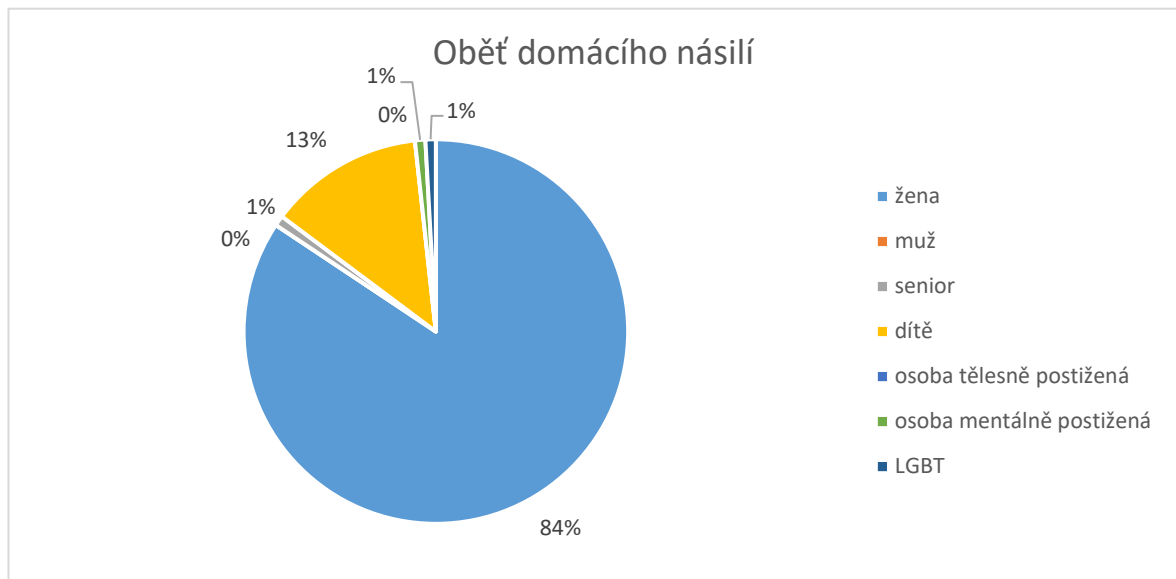

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na tuto otázku měli respondenti také možnost zvolit více odpovědí, celkem označili 299 odpovědí. Na otázku, jaké je příčina domácího násilí, uvedlo 103 respondentů alkohol, 98 respondentů označilo návykové látky a 41 respondentů označilo snahu agresora získat moc nad obětí. 21 respondentů označilo finanční potíže jako příčinu domácího násilí, 16 respondentů volilo odpověď predispozice k agresivnímu chování a 11 respondentů zakroužkovalo poruchu osobnosti pachatele. Za příčinu domácího násilí zvolilo 6 respondentů náročnou životní situaci, 2 respondenti nadvládu a dominanci mužů ve společnosti a 1 respondent uvedl neschopnost řešit problémy. Možnost odlišné zájmy členů rodiny a jinou odpověď nezvolil žádný respondent.

Otázka: Kdo je nejčastěji, podle Vás, obětí „domácího násilí“?

Graf 10: Oběť domácího násilí

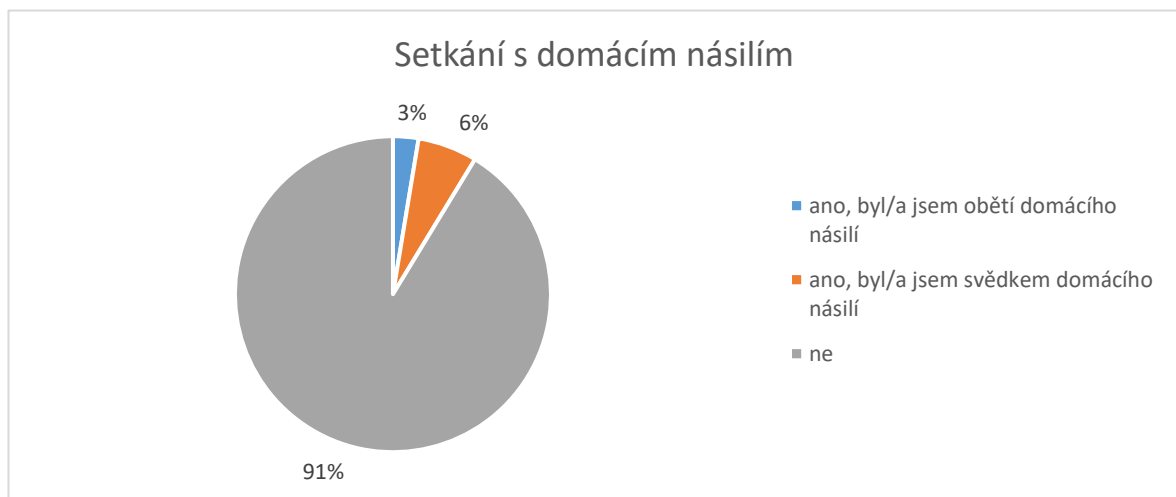

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Dle 97 respondentů (84 %) se nejčastěji stává obětí domácího násilí žena. Odpověď dítě zvolilo 15 respondentů (13 %), 1 respondent (1 %) uvedl, že nejčastější obětí domácího násilí je senior, 1 respondent (1 %) zvolil LGBT jako nejčastější obětí domácího násilí a 1 respondent (1 %) uvedl jako nejčastější oběť osobu mentálně postiženou. Zbylé dvě možnosti nebyly žádným respondentem zvoleny.

5.2 Osobní zkušenost studentů s domácím násilím**Otázka: Setkal/a ses někdy s „domácím násilím“ osobně?**

Graf 11: Setkání s domácím násilím

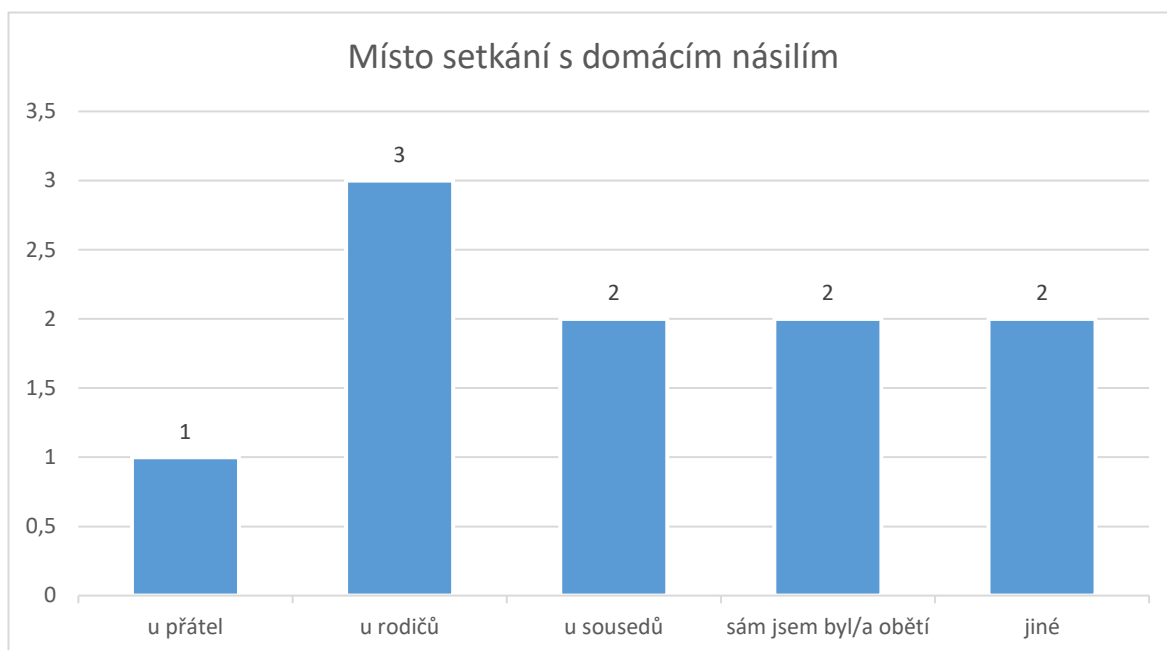

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na otázku, zda se respondenti někdy setkali s domácím násilím, odpovědělo 105 respondentů ne (91 %). Byl/a jsem svědkem domácího násilí uvedlo 7 respondentů (6 %), 3 respondenti (3 %) uvedli, že se stali obětí domácího násilí.

Otázka: Kde jste se s „domácím násilím“ setkal/a?

Graf 12: Místo setkání s domácím násilím

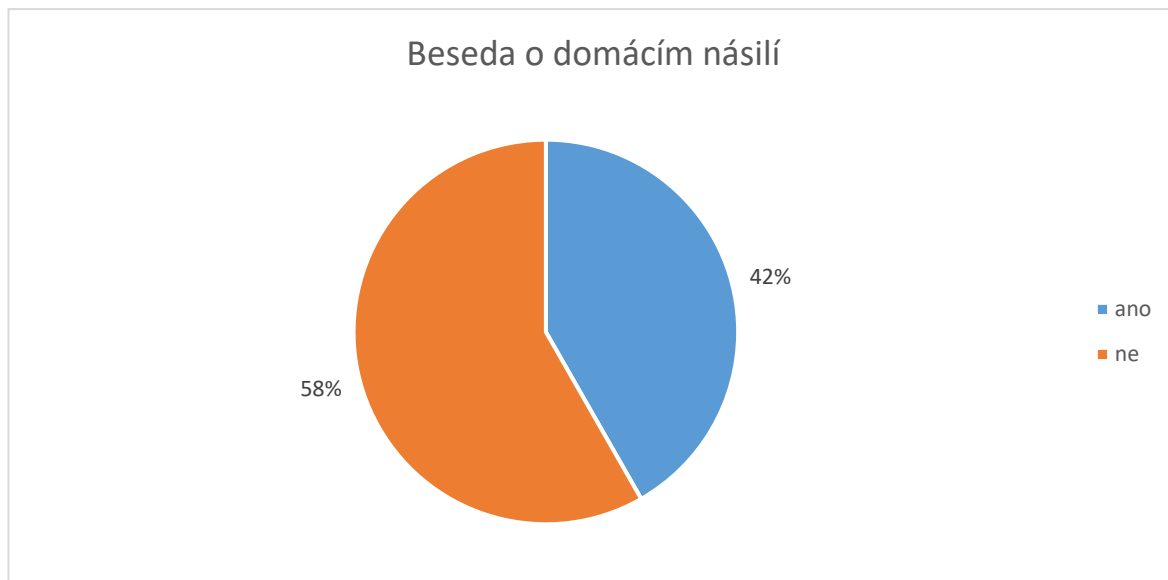
(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na tuto otázku odpovídali pouze studenti, kteří v předešlé otázce uvedli, že se setkali s domácím násilím. Volit mohli více možností odpovědi, celkový počet odpovědí byl 10. Konkrétně 3 respondenti odpověděli, že se s domácím násilím setkali u rodičů a 2 respondenti uvedli, že se s ním setkali u sousedů. Obětí domácího násilí se stali 2 respondenti. Možnost jiné odpovědi zvolili 2 respondenti. Konkrétně uvedli, že se s domácím násilím setkali u prarodičů a sourozenců. Dále 1 respondent uvedl, že se s domácím násilím setkal u přátel.

5.3 Škola a informovanost

Otázka: Měli jste ve škole někdy besedu na téma „domácí násilí“?

Graf 13: Beseda o domácím násilí

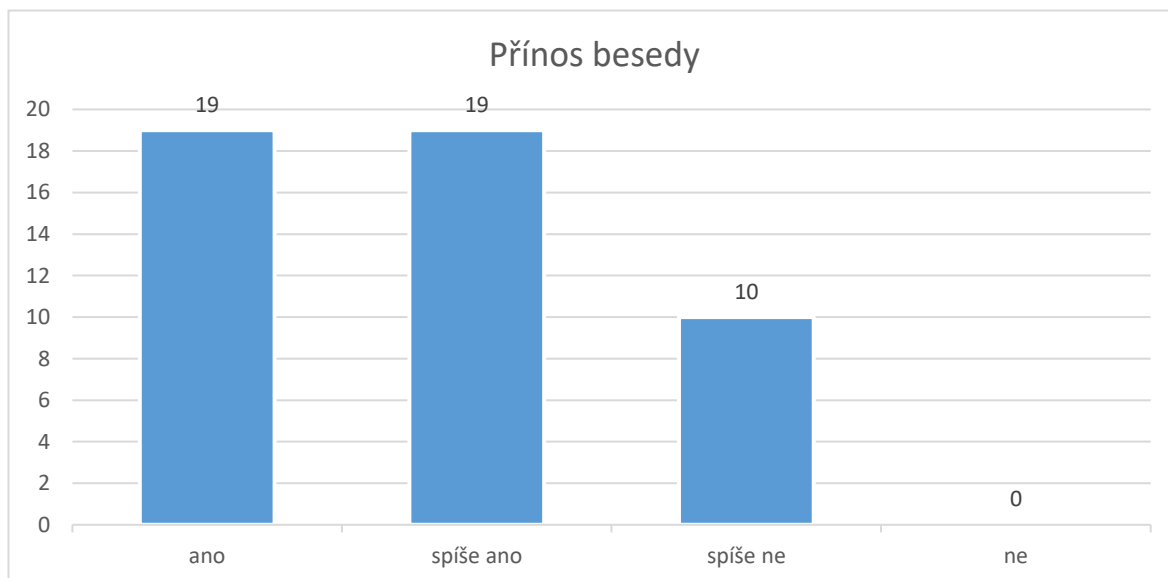

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Větší polovina respondentů, konkrétně 67 (58 %), uvedla, že ve škole nikdy neměla besedu o domácím násilí. Naopak 48 respondentů (42 %) mělo besedu o domácím násilí.

Otázka: Byla pro Vás beseda přínosná?

Graf 14: Přínos besedy

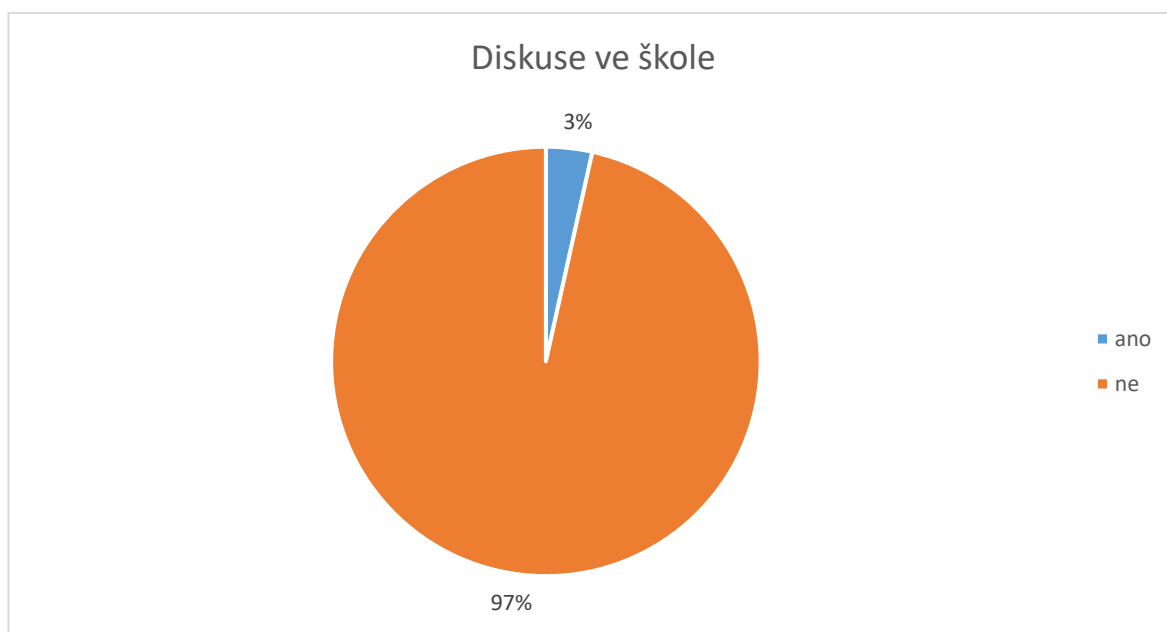

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na otázku, zda pro ně byla beseda přínosná, odpovídali pouze studenti, kteří v předchozí otázce odpověděli ano, celkový počet respondentů byl 48. Ano odpovědělo 19 respondentů, 19 respondentů odpovědělo spíše ano. Naopak 10 respondentů volilo odpověď spíše ne. Žádný z respondentů nezvolil odpověď ne.

Otázka: Diskutovali jste s učiteli /učitelem/ v rámci některého předmětu na téma „domácí násilí“?

Graf 15: Diskuse ve škole

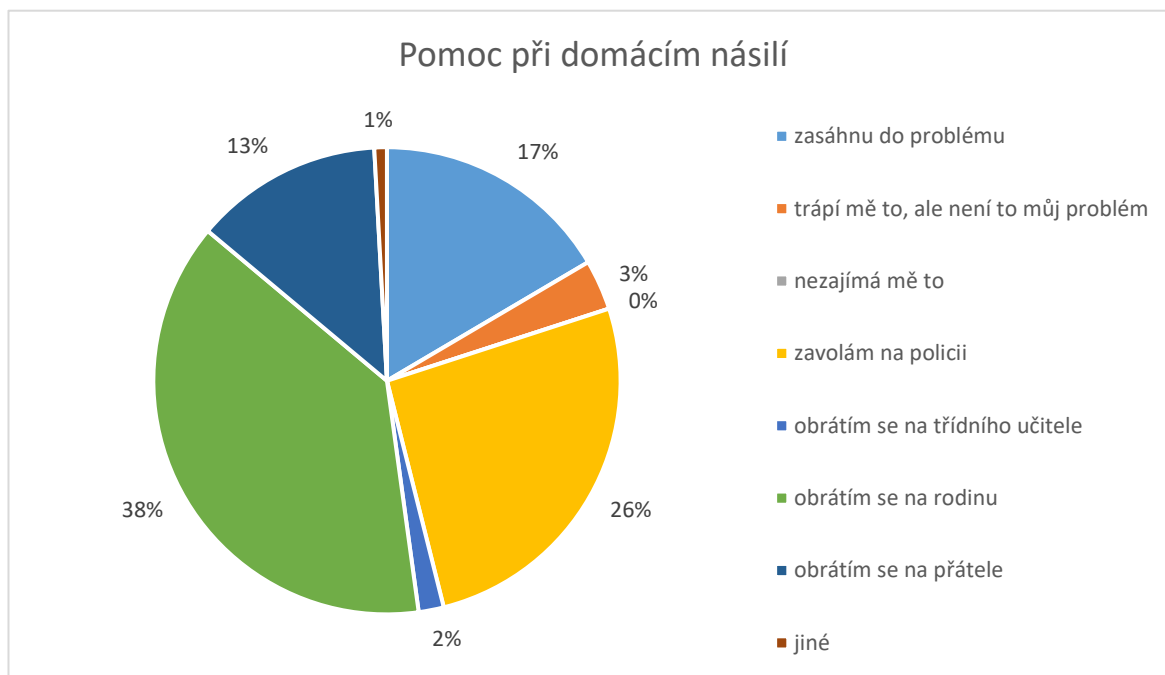
(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na otázku, diskutovali jste s učiteli /učitelem/ v rámci některého předmětu na téma domácí násilí odpovědělo 111 respondentů (97 %) ne. Pouze 4 respondenti (3 %) odpověděli ano. Konkrétně uvedli předmět občanská výchova.

5.4 Možnosti pomoci a organizace zabývající se domácím násilím

Otázka: Pokud byste se dozvěděl/a, že je ve Vašem okolí osoba ohrožena „domácím násilím“, jak byste se zachoval/a?

Graf 16: Pomoc při domácím násilí

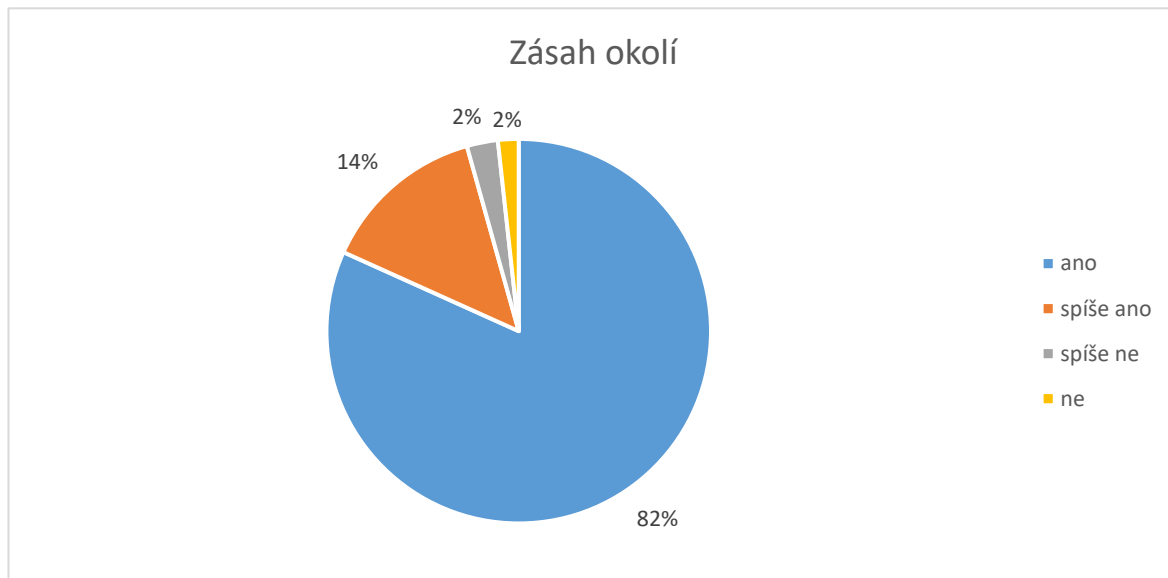

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

44 respondentů (38 %) zvolilo odpověď - obrátím se na rodinu. Na policii by se obrátilo 30 respondentů (26 %), naopak 19 respondentů (17 %) by se samo snažilo pomoci rodinám či přátelům, u kterých se domácí násilí vyskytuje. 15 respondentů (13 %) by se v případě zjištění domácího násilí obrátilo na přátele, 4 respondenty (3 %) by tato informace trápila, ale dle jejich názoru to není jejich problém. Na třídního učitele by se obrátili 2 respondenti (2 %) a 1 respondent (1 %) zvolil jinou možnost odpovědi, konkrétně uvedl, že by se v případě zjištění domácího násilí obrátil na kamaráda. Žádný respondent (0 %) nezvolil odpověď - nezajímá mě to, z čehož lze usoudit, že problematika domácího násilí není studentům lhostejná.

Otázka: Myslíte si, že si „domácí násilí“ žádá zásah okolí (např: sousedů, příbuzných, policie)?

Graf 17: Zásah okolí

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na tuto otázku odpovědělo 94 respondentů ano (82 %). Odpověď spíše ano uvedlo 16 respondentů (14 %), naopak odpověď spíše ne zvolili 3 respondenti (2 %). 2 respondenti (2 %) uvedli, že domácí násilí nepotřebuje zásah okolí.

Otázka: Znáte nějakou organizaci zabývající se „domácím násilím“?

Graf 18: Organizace zabývající se domácím násilím

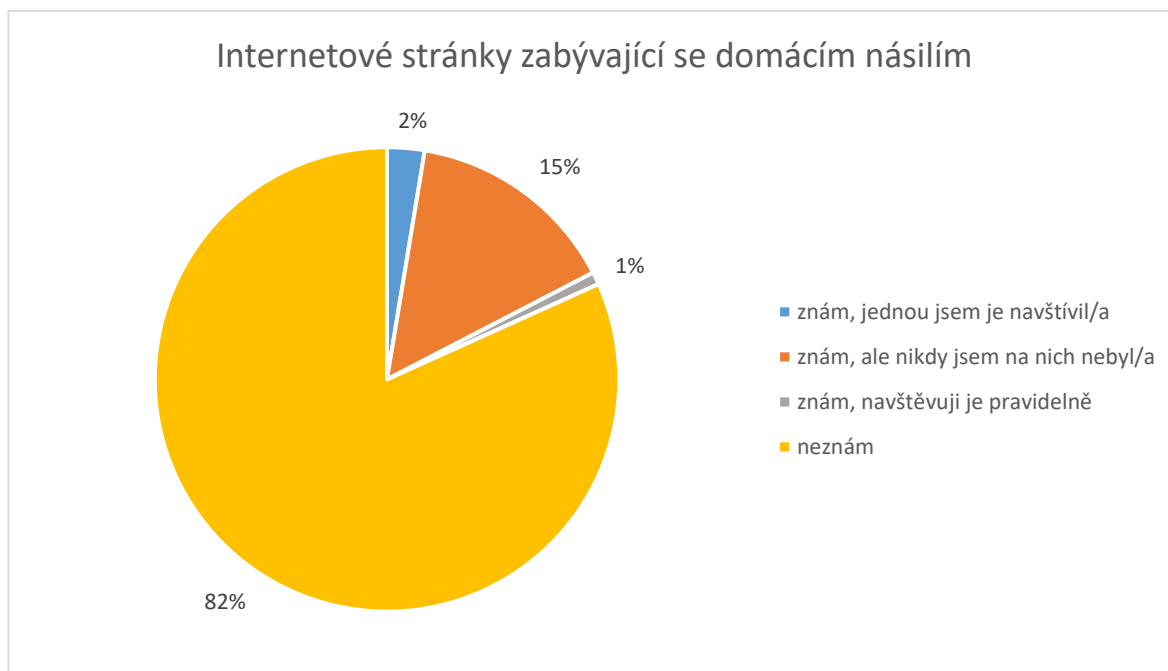

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na otázku, zda respondenti znají nějakou organizaci, zabývající se domácím násilím, odpovědělo 114 respondentů (99 %) ne. Naopak 1 respondent (1 %) uvedl ano. Konkrétně uvedl Bílý kruh bezpečí.

Otázka: Znáte internetové stránky zabývající se „domácím násilím“ (např. www.stopnasili.cz, www.domacinasili.cz, www.bkb.cz)?

Graf 19: Internetové stránky zabývající se domácím násilím

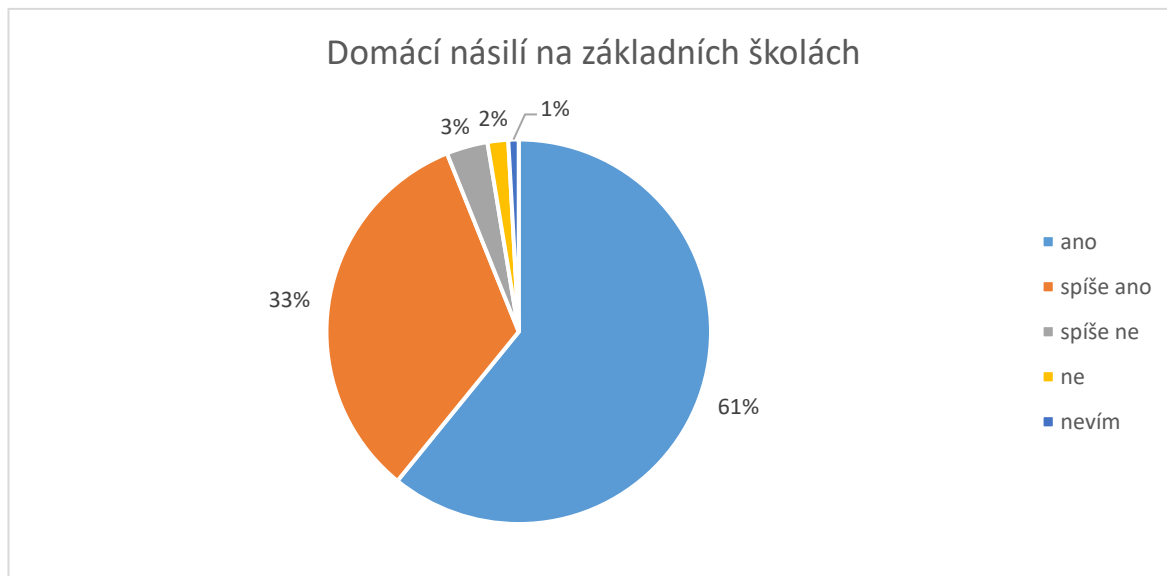

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Na tuto otázku, uvedlo 94 respondentů (82 %) odpověď neznám. 17 respondentů (15 %) internetové stránky zná, ale nikdy je nenavštívili. Internetové stránky zabývající se domácím násilím jednou navštívili 3 respondenti (2 %) a pravidelně je navštěvuje 1 respondent (1 %).

Otázka: Myslíte si, že by se mělo problematice „domácího násilí“ věnovat již na základních školách?

Graf 20: Domácí násilí na základních školách

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že 70 respondentů (61 %) si myslí, že by se problematice domácího násilí mělo věnovat již na základní škole. Odpověď spíše ano zvolilo 38 respondentů (33 %) a odpověď spíše ne zvolili 4 respondenti (3 %). 2 respondenti (2 %) uvedli, že by se této problematice na základních školách věnovat nemělo a 1 respondent (1 %) zvolil možnost nevím.

6 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUZE

V následující kapitole shrnujeme zjištěná data a odpovídáme na stanovené dílčí výzkumné cíle. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaká je informovanost o problematice domácího násilí u studentů středních škol. Výzkum jsme realizovali pomocí dotazníkového šetření a celkem se ho zúčastnilo 115 respondentů.

První dílčí cíl se zaměřoval na míru informovanosti o problematice domácího násilí a jeho projevech u studentů středních škol. Všichni respondenti našeho výzkumu znají pojem domácí násilí, 109 studentů uvádí, že se o domácím násilí dozvědělo na internetu, 74 studentů z televize či rádia a 69 studentů se s tímto pojmem setkalo ve škole. Nejvíce studentů, a to 112 slyšelo o formě fyzického násilí, dále následovalo násilí psychické a sexuální. S tím souvisí otázka týkající se projevů domácího násilí, kdy rovněž 112 studentů považuje fyzické napadení za projev domácího násilí. 103 studentů považuje za projev sexuální napadení a 97 vyhrožování. Naopak zajímavé je zjištění, že pouze 13 studentů slyšelo o ekonomické formě domácího násilí. Nejčastější příčinu vzniku domácího násilí studenti uvedli alkohol a návykové látky. Vitoušová a Vedra (2009, s. 6) uvádí, že „*vliv alkoholu je často přítomným rizikovým faktorem v případech domácího násilí, protože je spouštěčem násilí, nikoliv však jeho příčinou. Podnapilost je používána jako omluva pro násilné chování. Dokonce i pro ohrožené osoby je přijatelnější představa, že by je partner netýral, kdyby nebyl pod vlivem alkoholu*“. Za nejčastější oběť domácího násilí je dle studentů považována žena, Voňková a Spoustová (2016, s. 11) uvádí, že ženy tvoří až 95 % obětí domácího a genderově podmíněného násilí. Celkově z výzkumu vyplynulo, že většina studentů vnímá problematiku domácího násilí jako vážný problém.

Další dílčí cíl naší práce zjišťoval osobní zkušenost studentů s domácím násilím. Za velmi pozitivní zjištění považujeme, že 105 studentů (91 %) se s domácím násilím nikdy neseťkalo. Z výsledků dále vyplynulo, že se 7 studentů (6 %) stalo svědky domácího násilí a 3 studenti (3 %) jeho oběťmi. Respondenti, jež byli svědky domácího násilí dále uvedli, že se s ním nejčastěji setkali u rodičů. Čírtková (2013, s. 245) uvádí, že domácí násilí postihuje děti dvojím způsobem, buď se ocitají v roli oběti, nebo v roli svědka.

Třetí dílčí cíl zjišťoval, jak se škola podílí na informovanosti studentů o problematice domácího násilí. Z výsledků výzkumu jsme zjistili, že besedu o domácím násilí mělo ve škole pouze 48 studentů (42 %), z čehož 38 studentů vnímá absolvovanou besedu jako

přínosnou. Dále jsme zjistili, že pouze 4 studenti (3 %) diskutovali s učiteli/učitelem na téma domácí násilí v rámci předmětu občanské výchovy.

Poslední z výzkumných cílů se týkal obeznámenosti studentů o možnostech pomoci a organizacích zabývajících se domácím násilím. Žádnému ze studentů není problematika domácího násilí lhostejná, pokud se studenti dozvědí, že se v jejich okolí nachází osoba, ohrožená domácím násilím nejčastěji se obrátí na rodinu. Dalším významným zjištěním je fakt, že 94 studentů (82 %) si myslí, že by domácí násilí nemělo zůstat za „zavřenými dveřmi“. Naopak překvapující pro nás bylo zjištění, že 114 studentů (99 %) nezná žádnou organizaci, která se domácím násilím zabývá. Pouze jeden student uvedl Bílý kruh bezpečí. Bílý kruh bezpečí je zapsaný spolek s působností v celé České republice, založený v roce 1991. Poslání Bílého kruhu bezpečí sleduje tři cíle: poskytovat přímou pomoc obětem a svědkům trestných činů, podílet se na prevenci kriminality a usilovat o zlepšení práv a postavení poškozených v trestním řízení (Domácí násilí, 2020). Rovněž internetové stránky zabývajících se domácím násilím nezná 94 studentů (82 %). Většina studentů by uvítala, kdyby se problematice domácího násilí věnovali již učitelé na základních školách.

6.1 Doporučení pro praxi

Na základě zjištěných výsledků můžeme stanovit následující doporučení pro praxi. Zjišťujeme, že studenti středních škol mají o domácím násilí povědomí. Většina respondentů uvedla, že informace o domácím násilí získala pomocí internetu, a však studenti si nejsou vědomi jednotlivých webových stránek, které přesné a úplné informace o domácím násilí nabízejí. Proto považujeme za důležité studenty o těchto stránkách informovat, a to například prostřednictvím letáčků, či informativních emailů. Dále z výzkumu vyplývá, že většina ze studentů neměla možnost se na půdě školy zúčastnit besedy či akce, která by byla zaměřena na téma domácí násilí. Z toho důvodu navrhuje, aby školy této problematice věnovaly větší pozornost a tím přispěly k co možná nejefektivnější a nejkvalitnější informovanosti adolescentů o tomto tématu.

Preventivní působení však nemusí probíhat pouze na školách, ale také v rodinném prostředí žáka, neboť rodina je naprosto klíčovým prostředím pro další směřování jedince v adolescentním věku.

V našem výzkumu figurovali studenti vybraných středních škol. Zajímavé by bylo, s ohledem na výsledky výzkumu, srovnat studenty z rozdílných středních škol, tak abychom

případně mohli konkrétně porovnat informovanost o domácím násilí s ohledem na vzdělávací instituci ve které se jedinci pohybují a postupovat tak v případě doporučení pro praxi individuálněji.

ZÁVĚR

V této diplomové práci se zabýváme tématem domácího násilí a jeho prevencí ve Zlínském kraji a klademe si za cíl zjistit, jaká je informovanost o dané problematice u studentů středních škol. V první, teoretické části se nejprve zabýváme teoretickými východisky a následně za pomoci literární rešerše podrobně zkoumáme příčiny, formy a fáze domácího násilí. Pozornost věnujeme také obětem a důsledkům domácího násilí. V neposlední řadě jsme nastínili problém mýtů, které se s domácím násilím pojí a tyto jsme se snažili vyvrátit, či uvést na pravou míru. Krátce jsme se také zmínili o stalkingu.

V navazující teoretické části diplomové práce se konkrétně zaměřujeme na období adolescence, neboť charakteristika této životní fáze se úzce pojí s naší empirickou částí, kde respondenty ve kvantitativním výzkumu jsou žáci středních škol. Z našeho pohledu je to právě skupina jedinců v adolescentním věku, na kterou je důležité se z hlediska domácího násilí zaměřit. Víme, že na období adolescence přímo navazuje období mladé dospělosti, kdy zpravidla dojde k založení základní jednotky společnosti – rodiny. Právě při zakládání rodiny je důležité, aby jedinec věděl, jak se v rodinném životě chovat, znal svá práva, ale také povinnosti a rizika, které s sebou rodinný život přináší.

Jádro této diplomové práce tvoří kvantitativní výzkum. Jako metodu výzkumu jsme zvolili dotazníkového šetření, prostřednictvím kterého jsme dospěli k výsledkům našeho výzkumu, které detailně popisujeme v kapitole č. 6. Na základě této kapitoly, kde sumarizujeme výsledky výzkumu, jsme dospěli k naplnění cíle práce. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že studenti o pojmu „domácí násilí“ mají povědomí a považují domácí násilí za vážný problém, který by se měl nějakým způsobem řešit. Z výsledků je dále zřejmé, že studenti toto téma neberou na lehkou váhu a pokládají za důležité, aby tento fenomén nezůstal za „zavřenými dveřmi“. Respondenti nejvíce informací o domácím násilí získávají z internetu, jelikož z výsledků vyplývá, že více než polovina respondentů neměla možnost čerpat informace ohledně tohoto tématu ve formě besed, či přednášek ve škole. Část respondentů nemá povědomí o některých formách a projevech domácího násilí, malá informovanost je také o organizacích a internetových stránkách, které nabízí případnou pomoc. Na základě zjištěných informací jsme stanovili doporučení pro praxi.

Pro další rozšíření výzkumu by bylo přínosné, kdybychom zkoumali problematiku domácího násilí i ve více krajích České republiky. Získaná data bychom mohli dále roztrždit dle typu vzdělávacích institucí, a to dle středních škol s maturitou, středních škol bez maturity a

gymnází. Konečné výsledky výzkumu bychom porovnali a stanovili individuálnější doporučení pro praxi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.
2. BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka a kol. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
3. BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. Humanitas. ISBN 978-80-7308-545-2.
4. BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
5. CIMRMANNOVÁ, Tereza a kol. *Krise a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2205-7.
6. ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia, 2011. ISBN 978-80-904854-0-2.
7. ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. ISBN 80-902614-1-8.
8. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
9. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.
10. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.
11. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
12. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3.
13. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

14. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.
15. DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
16. ELLIOTTOVÁ, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-419-2.
17. FARKOVÁ, Marie. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-130-0.
18. GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.
19. HOLÁ, Irena, Martina JEŽKOVÁ, Helena KOMÍNKOVÁ a kol. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Druhé přepracované vydání. Brno: Spondea, 2016. ISBN 978-80-270-1120-9.
20. HORT, Vladimír, Michal HRDLIČKA, Jana KOCOURKOVÁ a Eva MALÁ a kol. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-404-5.
21. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
22. KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
23. KOPECKÁ, Ilona. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011, 3 sv. ISBN 978-802-4738-758.
24. KOPECKÁ, Ilona. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2015, 3 sv. ISBN 978-80-247-3877-2.
25. KOTKOVÁ, Martina a kol. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, 2014. ISBN 978-80-2607-191-4.
26. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
27. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
28. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

29. LEVOVÁ, Jana. *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9.
30. MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-17178-747-7.
31. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6.
32. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.
33. POLÁK, Peter a kol. *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-237-7.
34. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
35. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.
36. SKORUNKOVÁ, Radka. *Úvod do vývojové psychologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-956-4.
37. SKORUNKOVÁ, Radka. *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-253-9.
38. ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5511-3.
39. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
40. ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2624-3.
41. THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
42. ÚLEHLOVÁ, Dagmar a kol. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2009. ISBN 978-80-7013-502-0.
43. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

44. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
45. VITOUŠOVÁ, Petra a Vladimír VEDRA. *Domácí násilí: (informace a praktické rady pro ohrožené osoby)*. 3., upr. vyd. Praha: MJF, 2009. ISBN 978-80-86284-82-8.
46. VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. *Krizová intervence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7.
47. VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.
48. VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7.
49. VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: profem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.
50. VYKOPALOVÁ, Hana. *Krise a psychosociální pomoc*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007. ISBN 9788073186210.
51. VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4.

Internetové zdroje

1. ČESKO, 2006. Zákon č. 108/2006 Sb.: Zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi [online]. AION CS, ©2010-2020 [cit. 20-04-2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.
2. ČESKO, 2008. Zákon č. 273/2008 Sb.: Zákon o Policii České republiky. Zákony pro lidi [online]. AION CS, ©2010-2020 [cit. 20-4-2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>.
3. Domácí násilí. Bílý kruh bezpečí In: domacinasili.cz [online]. ©Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 10-05-2020]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/bily-kruh-bezpeci/>.
4. Domácí násilí. Statistiky In: domacinasili.cz [online]. ©Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 10-05-2020]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/statistiky/>.
5. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Legislativa a systém sociálně-právní ochrany In: mpsv.cz [online]. © Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 08-03-2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>.

6. ROSA. Co je domácí násilí In: Rosa – centrum pro ženy [online].
© 2014 ROSA [cit. 07-04-2020]. Dostupné z:
<https://www.rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A kol. A kolektiv

Apod. A podobně

Atd. A tak dále

Např. Například

NNO Nestátní nezisková organizace

Popř. Popřípadě

s. Strana

Tzv. Takzvaný, takzvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Funkce sociální pedagogiky	15
Obrázek 2: Čtyři fáze cyklu násilí	24

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věk respondentů.....	50
Graf 2: Pohlaví respondentů	51
Graf 3: Typ střední školy	51
Graf 4: Pojem domácí násilí	52
Graf 5: Informace o domácím násilí	52
Graf 6: Formy domácího násilí	53
Graf 7: Domácí násilí jako vážný problém.....	54
Graf 8: Projevy domácího násilí	54
Graf 9: Příčiny domácího násilí	55
Graf 10: Oběť domácího násilí	56
Graf 11: Setkání s domácím násilím.....	56
Graf 12: Místo setkání s domácím násilím	57
Graf 13: Beseda o domácím násilí	58
Graf 14: Přínos besedy.....	58
Graf 15: Diskuse ve škole.....	59
Graf 16: Pomoc při domácím násilí.....	60
Graf 17: Zásah okolí	61
Graf 18: Organizace zabývající se domácím násilím	61
Graf 19: Internetové stránky zabývající se domácím násilím.....	62
Graf 20: Domácí násilí na základních školách	63

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled počtu vykázaní.....	47
Tabulka 2: Věk.....	83
Tabulka 3: Pohlaví.....	83
Tabulka 4: Jakou navštěvujete školu?	83
Tabulka 5: Slyšel/a jste o pojmu „domácí násilí“?	84
Tabulka 6: Odkud jste slyšel/a o „domácím násilí“?	84
Tabulka 7: O jakých formách „domácího násilí“ jste slyšel/a?	84
Tabulka 8: Považujete „domácí násilí“ za vážný problém?	85
Tabulka 9: Který z projevů považujete za „domácí násilí“?	85
Tabulka 10: Jaké, podle Vás, mohou být příčiny vzniku „domácího násilí“?	86
Tabulka 11: Kdo je nejčastěji, podle Vás, obětí „domácího násilí“?	86
Tabulka 12: Setkal/a ses někdy s „domácím násilím“ osobně?	87
Tabulka 13: Kde jste se s „domácím násilím“ setkal/a?	87
Tabulka 14: Měli jste ve škole někdy besedu na téma „domácí násilí“?	88
Tabulka 15: Byla pro Vás beseda přínosná?	88
Tabulka 16: Diskutovali jste s učiteli /učitelem/ v rámci některého předmětu na téma „domácí násilí“?	88
Tabulka 17: Pokud byste se dozvěděl/a, že je ve Vašem okolí osoba ohrožena „domácím násilím“, jak byste se zachoval/a?	88
Tabulka 18: Myslíte si, že si „domácí násilí“ žádá zásah okolí (např: sousedů, příbuzných, policie)?	89
Tabulka 19: Znáte nějakou organizaci zabývající se „domácím násilím“?	89
Tabulka 20: Znáte internetové stránky zabývající se „domácím násilím“ (např. www.stopnasili.cz , www.domacinasili.cz , www.bkb.cz)?	90
Tabulka 21: Myslíte si, že by se mělo problematice „domácího násilí“ věnovat již na základních školách?	90

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI Dotazník

Příloha PII Tabulky

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení studenti,

prostřednictvím tohoto dotazníku bych Vás chtěla požádat o vyplnění několika otázek, které se týkají domácího násilí. Jsem studentka sociální pedagogiky a ráda bych tyto informace zpracovala do své diplomové práce, která se zabývá domácím násilím a jeho prevencí v České republice se zaměřením na Zlínský kraj. Své odpovědi prosím zakroužkujte.

Dotazník je ANONYMNÍ, proto se prosím nikde nepodepisujte.

Děkuji za Vaši spolupráci

Bc. Zuzana Fabíková

1. Věk

Dopište:

2. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

3. Jakou navštěvujete školu?

- a) SO (střední odborné – bez maturity)
- b) USO (úplně střední odborné –s maturitou)
- c) gymnázium

4. Slyšel/a jste o pojmu „domácí násilí“? (pokud odpovíte ne, dále v dotazníku nepokračujte)

- a) ano
- b) ne

5. Odkud jste slyšel/a o „domácím násilí“? (možné zvolit více odpovědí)

- a) internet
- b) škola
- c) TV, rádio
- d) knihy
- e) časopisy
- f) rodina
- g) přátelé
- h) jiné (uveďte).....

6. O jakých formách „domácího násilí“ jste slyšel/a? (možné zvolit více odpovědí)

- a) fyzické násilí
- b) psychické násilí
- c) sociální násilí
- d) sexuální násilí
- e) ekonomické násilí
- f) stalking (pronásledování)

7. Považujete „domácí násilí“ za vážný problém?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

8. Který z projevů považujete za „domácí násilí“? (možné zvolit více odpovědí)

- a) fyzické napadení
- b) vyhrožování
- c) ponižování
- d) sexuální napadení
- e) zákaz styku s rodinou, kamarády
- f) úmyslné pronásledování
- g) neposkytování finančních prostředků
- h) jiné (uveďte).....

9. Jaké, podle Vás, mohou být příčiny vzniku „domácího násilí“? (možné zvolit více odpovědí)

- a) náročná životní situace
- b) finanční potíže
- c) návykové látky
- d) porucha osobnosti pachatele
- e) predispozice k agresivnímu chování
- f) snaha agresora získat moc nad obětí
- g) alkohol
- h) neschopnost řešit problémy
- i) nadvláda a dominance mužů ve společnosti
- j) odlišné zájmy členů rodiny
- k) jiné (uveďte).....

10. Kdo je nejčastěji, podle Vás, obětí „domácího násilí“?

- a) žena
- b) muž
- c) senior
- d) dítě
- e) osoba tělesně postižená
- f) osoba mentálně postižená
- g) LGBT (lesby, gayové, bisexuálové, transsexuálové)

11. Setkal/a ses někdy s „domácím násilím“ osobně? (pokud odpovíte ne, pokračujte na otázku č. 13)

- a) ano, byl/a jsem obětí domácího násilí
- b) ano, byl/a jsem svědkem domácího násilí
- c) ne

12. Kde jste se s „domácím násilím“ setkal/a? (možné zvolit více odpovědí)

- a) u přátel
- b) u rodičů
- c) u sousedů
- d) sám jsem byl/a obětí
- e) jiné (uveďte).....

13. Pokud byste se dozvěděl/a, že je ve vašem okolí osoba ohrožena „domácím násilím“, jak byste se zachoval/a?

- a) zasáhnu do problému
- b) trápí mě to, ale není to můj problém
- c) nezajímá mě to
- d) zavolám na policii
- e) obrátím se na třídního učitele
- f) obrátím se na rodinu
- g) obrátím se na přátele
- h) jiné (uveďte).....

14. Myslíte si, že si „domácí násilí“ žádá zásah okolí (např: sousedů, příbuzných, policie)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

15. Měli jste ve škole někdy besedu na téma „domácí násilí“? (pokud odpovíte ne, pokračujte na otázku č. 17)

- a) ano
- b) ne

16. Byla pro Vás beseda přínosná?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

17. Diskutovali jste s učiteli /učitelem/ v rámci některého předmětu na téma „domácí násilí“?

- a) ano, uveďte jakého.....
- b) ne

18. Znáte nějakou organizaci zabývající se „domácím násilím“?

- a) ano, uveďte jakou.....
- b) ne

19. Znáte internetové stránky zabývající se „domácím násilím“ (např. www.stopnasili.cz, www.domacinasili.cz, www.bkb.cz)?

- a) znám, jednou jsem je navštívil/a
- b) znám, ale nikdy jsem na nich nebyl/a
- c) znám, navštěvuji je pravidelně
- d) neznám

20. Myslíte si, že by se mělo problematice „domácího násilí“ věnovat již na základních školách?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

PŘÍLOHA P II: TABULKY

Tabulka 2: Věk

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
šestnáct	14	12
sedmnáct	24	21
osmnáct	36	31
devatenáct	33	29
dvacet	8	7
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 3: Pohlaví

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
žena	84	73
muž	31	27
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 4: Jakou navštěvujete školu?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
SO	10	9
USO	85	74
gymnázium	20	17
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 5: Slyšel/a jste o pojmu „domácí násilí“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	115	100
ne	0	0
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 6: Odkud jste slyšel/a o „domácím násilí“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
internet	109	30
škola	69	19
TV, rádio	74	20
knihy	18	5
časopisy	17	5
rodina	36	10
přátele	40	11
jiné	0	0
Celkem	363	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 7: O jakých formách „domácího násilí“ jste slyšel/a?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
fyzické	112	26
psychické	99	23
sociální	39	9
sexuální	88	21
ekonomické	13	3

stalking	77	18
Celkem	428	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 8: Považujete „domácí násilí“ za vážný problém?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	87	76
spíše ano	16	14
spíše ne	7	6
ne	3	2
nevím	2	2
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 9: Který z projevů považujete za „domácí násilí“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
fyzické napadení	112	19
vyhrožování	97	16
ponižování	64	11
sexuální napadení	103	17
zákaz styku s rodinou, kamarády	83	14
úmyslné pronásledování	99	17
neposkytování finančních prostředků	37	6
jiné	1	0
Celkem	596	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 10: Jaké, podle Vás, mohou být příčiny vzniku „domácího násilí“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
náročná životní situace	6	2
finanční potíže	21	7
návykové látky	98	33
porucha osobnosti pachatele	11	4
predispozice k agresivnímu chování	16	5
snaha agresora získat moc nad obětí	41	14
alkohol	103	34
neschopnost řešit problémy	1	0
nadvláda a dominance mužů ve společnosti	2	1
odlišné zájmy členů rodiny	0	0
jiné	0	0
Celkem	299	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 11: Kdo je nejčastěji, podle Vás, obětí „domácího násilí“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
žena	97	84
muž	0	0
senior	1	1
dítě	15	13
osoba tělesně postižená	0	0
osoba mentálně postižená	1	1

LGBT	1	1
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 12: Setkal/a ses někdy s „domácím násilím“ osobně?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano, byl/a jsem obětí domácího násilí	3	3
ano, byl/a jsem svědkem domácího násilí	7	6
ne	105	91
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 13: Kde jste se s „domácím násilím“ setkal/a?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
u přátel	1	10
u rodičů	3	30
u sousedů	2	20
sám jsem byl/a obětí	2	20
jiné	2	20
Celkem	10	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 14: Měli jste ve škole někdy besedu na téma „domácí násilí“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	48	42
ne	67	58
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 15: Byla pro Vás beseda přínosná?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	19	39
spíše ano	19	40
spíše ne	10	21
ne	0	0
Celkem	48	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 16: Diskutovali jste s učitelem /učitelkou/ v rámci některého předmětu na téma „domácí násilí“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	4	3
ne	111	97
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 17: Pokud byste se dozvěděl/a, že je ve Vašem okolí osoba ohrožena „domácím násilím“, jak byste se zachoval/a?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
zasáhnu do problému	19	17

trápí mě to, ale není to můj problém	4	3
nezajímá mě to	0	0
zavolám na policii	30	26
obrátím se na třídního učitele	2	2
obrátím se na rodinu	44	38
obrátím se na přátele	15	13
jiné	1	1
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 18: Myslíte si, že si „domácí násilí“ žádá zásah okolí (např: sousedů, příbuzných, policie)?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	94	82
spíše ano	16	14
spíše ne	3	2
ne	2	2
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 19: Znáte nějakou organizaci zabývající se „domácím násilím“?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	1	1
ne	114	99
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 20: Znáte internetové stránky zabývající se „domácím násilím“ (např. www.stopnasili.cz, www.domacinasili.cz, www.bkb.cz)?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
znám, jednou jsem je navštívil/a	3	2
znám, ale nikdy jsem na nich nebyl/a	17	15
znám, navštěvuji je pravidelně	1	1
neznám	94	82
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)

Tabulka 21: Myslíte si, že by se mělo problematice „domácího násilí“ věnovat již na základních školách?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	70	61
spíše ano	38	33
spíše ne	4	3
ne	2	2
nevím	1	1
Celkem	115	100

(Zdroj: Autor diplomové práce, 2020)